

Pilar 3
SpareBank 1 SMN
2019

Innholdsfortegnelse

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET	3
2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN	8
3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)	16
3.1 KREDITTRISIKO	20
3.1.1 <i>Styring av kredittrisiko</i>	21
3.1.2 <i>Måling av kredittrisiko</i>	22
3.1.3 <i>Risikoklassifiseringssystemet</i>	22
3.1.4 <i>Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak</i>	27
3.1.5 <i>Validering</i>	28
3.2 MARKEDSRISIKO	38
3.3 LIKVIDITETSRISIKO	39
3.4 OPERASJONELL RISIKO	41
4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)	44
4.1 OPPSUMMERING	44
4.2 KREDITTRISIKO	46
4.3 MARKEDSRISIKO	46
4.4 OPERASJONELL RISIKO	47
4.5 LIKVIDITETSRISIKO	47
4.6 EIERRISIKO	48
4.7 FORRETNINGSRISIKO	49
4.8 STRATEGISK RISIKO.....	50
5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV	50

1. KAPITALDEKNINGSREGELVERKET

For å sikre at finansforetak er solide og robuste ovenfor svingninger og sjokk i økonomien, er finansforetakene underlagt regulering, blant annet med krav til kapitaldekning.

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Kvantitative minimumskrav til ansvarlig kapital og beskrivelse av beregningsmetodene for risikovektet volum og hva som er tellende kapital.

Pilar 2: Krav til risikostyring og internkontroll, herunder krav til interne prosesser for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP). Formålet med prosessen er å gjennomføre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil for å sikre at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal foretakene ha en strategi for å opprettholde tilstrekkelig kapitalnivå.

Under Pilar 2 kan tilsynsmyndigheter stille krav til tilleggskapital, dersom de mener at øvrige kapitalkrav ikke godt nok fanger opp den underliggende risikoen i en institusjon. Finanstilsynet publisert høsten 2016 rundskriv 12/2016 «Finanstilsynets praksis for vurdering av risiko og kapitalbehov». Rundskrivet med vedlegg angir de metodene Finanstilsynet benytter for å kvantifisere Pilar 2 krav for ulike risikotyper.

Pilar 3: Pilar 3 er et myndighetsfastsatt krav til offentliggjøring av informasjon om kapital- og risikoforhold. Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i SpareBank 1 SMN og skal dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon.

Pilar 1

Minimumskravet til kapitaldekning er 8 % av beregningsgrunnlaget. Minimumskravet til kapitaldekning kan oppfylles med inntil 2 % tilleggskapital og inntil 1,5 % i fondsobligasjon (hybridkapital). SMN har som mål å oppfylle minimumskravene gjennom maksimal bruk av fondsobligasjon og tilleggskapital

Kapitaldekningen beregnes som angitt i figuren nedenfor.

$$\frac{\text{Ren kjernekapital} + \text{Øvrig kjernekapital} + \text{Tilleggskapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell risiko} + \text{Basel I gulv}} \geq 8\%$$

Figur 1 - kapitalkravsberegning

Figuren nedenfor viser de ulike metodene bankene kan benytte for å komme frem til beregningsgrunnlaget.

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målmetoder	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

Figur 2 Metoder for beregning av beregningsgrunnlag

For banker som har tillatelse til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko, vil det at det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kredittrisiko være basert på bankens interne risikovurderinger. Dette vil gjøre det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad vil samsvare med risikoen i de underliggende porteføljer.

Ved bruk av Avansert IRB-metode beregnes risikoparametrene misligholdssannsynlighet (PD), konverteringsfaktor (KF) som benyttes for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD) samt tapsgrad (LGD) ved bruk av egne modeller. Disse parametrene benyttes for beregning av kapitalkravet.

Implementering av kapitaldekningsregelverket i SpareBank 1 SMN

SpareBank 1 SMN har fått godkjenning av Finanstilsynet til å benytte interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko fra og med 2007. SMN mottok tillatelse til å anvende AIRB-metode på foretaksporteføljen i februar 2015.

Datterselskapet SpareBank 1 SMN Finans AS har implementert PD-baserte kredittmodeller for porteføljeoppfølging og implementerte i 2011 også PD-modeller for anvendelse i innvilgelsesprosessen. Selskapet bygger erfaring med modellene, og vil vurdere en senere overgang til IRB-metoden, og porteføljen rapporteres derfor etter standardmetoden inntil videre. Selskapets hovedvirksomhet er leasingfinansiering samt billån med salgspant.

Figuren nedenfor viser de hovedmetodene som SpareBank 1 SMN bruker ved beregning av kapitalkravene for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

RISIKOTYPE	OMRÅDE	METODE
Kredittrisiko	Stater	Standardmetode
	Institusjoner	Standardmetode
	Borettslag, lag og foreninger	Standardmetode
	Foretak – morbank	IRB-avansert
	Massemarked - morbank	IRB-massemarked
	SpareBank1 SMN Finans	Standardmetode
	SpareBank 1 Invest	Standardmetode
	Spire Finans	Standardmetode
	SpareBank 1 Markets	Standardmetode
	Massemarked – SpareBank 1 Boligkreditt	IRB-massemarked
	Foertak – SpareBank 1 Næringskreditt	Standardmetode
	Foretak – BN Bank	IRB-avansert
	Massemarked – BN Bank	IRB-massemarked
	Markedsrisiko	Egenkapitalrisiko - morbank
Gjeldsrisiko – morbank		Standardmetode
Valutarisiko – morbank		Standardmetode
Døtre og tilknyttede selskap		Standardmetode
Operasjonell risiko	Morbank	Sjablongmetode
	Døtre og tilknyttede selskap	Basismetode

Figur 3 - beregningsmetoder SMN-konsernet

SpareBank 1 SMN har eierandeler i følgende selskaper per 31.12.2019:

SpareBank 1 Boligkreditt AS 20,9 %

SpareBank 1 Næringskreditt AS 31 %
BN Bank ASA 35 %
SpareBank 1 Kredittkort AS 17,3%

SpareBank 1 SMN sin andel av kapitalkravet til disse selskapene konsolideres inn i SpareBank 1 SMNs kapitaldekningsrapportering basert på konsernets eierandel. SpareBank 1 SMN eier også 19,5 prosent av SpareBank 1 Gruppen. Den del av investeringen som overstiger 10 % av ren kjernekapital går til fradrag i SpareBank 1 SMNs rene kjernekapital. Den delen av investeringen som inngår i den rene kjernekapitalen har en risikovekt på 250 %.

Kombinerte bufferkrav

I tillegg til minimumskravet om ansvarlig kapital på 8 % er norske banker pålagt kombinerte bufferkrav som skal oppfylles med ren kjernekapital. Bufferkravene er sammensatt som følger:

- Krav om bevaringsbuffer (2,5 %)
- Krav om systemrisikobuffer (3 %)
- Krav om motsyklisk buffer (0-2,5 %)
- Krav om buffer for systemviktige institusjoner (1-2 %)

Kravet til bevaringsbuffer på 2,5 % av bankens beregningsgrunnlag gjelder alltid, og formålet er å sikre at bankene bygger kapital i gode tider, for å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i nedgangsperioder. Systemrisikobufferen skal dempe langsiktig ikke-syklisk eller makrorisiko.

Systemrisikobuffer (3 prosent): Systemrisiko kan defineres som en risiko for at finansiell ustabilitet gir forstyrrelser i tilbudet av finansielle tjenester av et omfang som kan gi betydelige negative virkninger på produksjon og sysselsetting. Systemrisikobufferen på tre prosent skal dempe de negative virkningene ved finansiell ustabilitet.

Motsyklisk buffer skal dempe effektene av sykliske variasjoner ved at institusjonene må bygge opp ekstra bufferkapital i perioder med særlig sterk kredittvekst. Det legges til grunn at denne bufferen ikke skal brukes til finstilt makroøkonomisk styring fra Norges Banks side. Nivået fastsettes av Finansdepartementet etter råd fra Norges Bank, og størrelsen på bufferen avhenger av konjunktursituasjonen.

Formålet med den motsykliske kapitalbufferen er å gjøre institusjonene mer solide og robuste overfor utlånstap i en framtidig lavkonjunktur og dempe faren for at bankene skal bidra til å forsterke en eventuell nedgangskonjunktur ved å redusere sin kredittgivning. Økning av motsyklisk buffer skjer med en 12 måneders varslingsfrist. Reduksjon av motsyklisk buffer kan gjennomføres umiddelbart. Motsyklisk buffer er økt til 2,5 % med virkning fra 31.12.19, men er senket til 1,0 prosent med virkning fra 13. mars 2020, som følge av usikkerheten rundt Corona-viruset.

Bufferkrav for systemviktige institusjoner (SIFI) 2 %. Bufferen skal redusere sannsynligheten for vanskeligheter hvor en avvikling av en institusjon kan medføre finansiell ustabilitet og betydelige forstyrrelser i realøkonomien. I all hovedsak er det institusjoner med en forvaltningskapital på minst 10 prosent av Fastlands-Norges BNP, eller en andel av utlånsmarkedet på minst fem prosent, som defineres som systemviktig. SMN er ikke definert som systemviktig ved utgangen av 2019.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankens prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå, ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). ICAAP omfatter risikotyper som ikke er dekket av pilar 1, og skal være fremoverskuende. I tillegg definerer pilar 2 Finanstilsynets tilsynsprosess.

Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynsprosessen skal følge kravene til Supervisory Review and evaluation Process (SREP), og kan munne ut i et individuelt Pilar 2 tillegg. Finanstilsynet har publisert beskrivelser av de modeller og metoder de benytter i sin fastsettelse av Pilar 2 tillegg¹. Finanstilsynet definerer i sin tilnærming at kapitalkrav knyttet til overgangsreglene er et selvstendig krav, som ikke kan brukes til å dekke andre risikotyper under Pilar 2.

Finanstilsynet fastsatte i 2016 individuelle krav til Pilar 2-tillegg på 2,1 % for SMN. Finanstilsynet fastsetter pilar 2 tillegg for SMN hvert annet år, og Finanstilsynets pilar 2 tillegg ble redusert til 1,9 % med virkning fra 2019.

Dersom banken kommer i brudd på de kombinerte bufferkravene må det fremlegges en kapitalplan for Finanstilsynet i løpet av fem virkedager. Bankens fortsatte virksomhet, men et brudd vil medføre begrensninger i disponering av årsresultat.

SpareBank 1 SMN har et mål for ren kjernekapital på 15,4 % pr 31.12.2019. Dette gir en ledelsesbuffer på 0,9 % i forhold til samlede Pilar 1-krav som pilar 2 tillegg. Banken vurderer at denne bufferen er tilstrekkelig til å fange opp svingninger i resultat og vekst som kan påvirke ren kjernekapital samt beregningsgrunnlag.

Ved utgangen av 2019 er ren kjernekapitaldekning på 17,2 prosent og kapitaldekningen 21,6 prosent, mot henholdsvis 14,6 og 18,5 prosent ved utgangen av 2018. Den vesentlige oppkapitaliseringen skyldes blant annet at EUs kapitalkravsregelverk CRR/CRD IV trådte i kraft fra 31. desember 2019. Det innebærer blant annet at kapitalkravene for utlån til små og mellomstore bedrifter (SMB) blir redusert, og at det såkalte Basel I gulvet ble opphevet.

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Rapporteringskravet i forhold til Pilar 3 fremgår av kapitalkravsforskriftens del IX, kapittel 45 og 46. Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikostyring, risikomåling og kapitaldekning.

SpareBank 1 SMN publiserer utfyllende analyser og datagrunnlag kvartalsvis gjennom ”Supplementary Information”.

Innføring av et uvektet kjernekapitalkrav (Leverage Ratio)

Innføring av et uvektet kjernekapitalkrav skal virke som et supplerende kapitalmål til det risikovektede kapitalkravet. En uvektet kjernekapitaldekning kan gi nyttig informasjon om den risikovektingen som benyttes, og i siste instans være en «back stop» hvis det er benyttet svært lave risikovekter. Norske banker har, sammenlignet med flere av sine internasjonale konkurrenter, høye risikovekter, og dermed en lavere rapportert kapitaldekning.

Kravet til uvektet kjernekapitalandel er satt til 3% med virkning fra 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg ha en buffer på ytterligere 2 %. Kravet for SMN er derfor på 5 %.

Ved utgangen av 2019 var konsernets uvektede kjernekapitalandel på 7,5 %, opp fra 7,4 % pr utgangen av 2018. Styret har vedtatt et minimumsnivå på uvektet kjernekapitalandel på 5 %.

Ved beregning av uvektet kapitalkrav skal konsolideringsreglene for kapitaldekningsregelverket anvendes. For SMN vil det medføre at man foretar proporsjonal konsolidering av tilknyttede selskap. I tillegg til den kapitaldekningsmessige konsoliderte balansen skal det foretas justeringer for off-balance poster. Ved utgangen av 2019 var eksponeringsmålet for SMN på 236,4 mrd NOK.

¹ http://www.finanstilsynet.no/no/Artikkelarkiv/Rundskriv/2016/2_kvartal/Finanstilsynets-praksis-for-vurdering-av-risiko-og-kapitalbehov/

Tellende kjernekapital var 17.742 mill NOK.

Kvantitative likviditetskrav

Innføring av likviditetskrav (LCR)

Finansinstitusjoner møter stadig strengere krav for å ha en tilstrekkelig likviditetsbuffer for å overleve perioder med stort stress. LCR (Liquidity Coverage Ratio) har store likhetstrekk med tradisjonelle likviditetsindikatorer, men stiller strenge krav til hva som kvalifiserer som likvide aktiva. I hovedsak inngår kontanter, statspapirer og svært likvide aktiva (i dette tilfelle definert som obligasjoner med fortrinnsrett og godt ratede industriobligasjoner). Disse aktivaene skal dekke en netto negativ kontantstrøm i en stresset periode på 30 dager. I stresset inngår både balanse og off-balanceposter.

Innføring av krav om langsiktig finansiering (NSFR)

I etterkant av finanskrisen har fokus i større grad rettet seg mot løpetiden på bankens finansiering. Gjennom etablering av dette nøkkeltallet skal en sikre at bankens eiendelsside i balansen er tilstrekkelig langsiktig og stabilt finansiert, i dette tilfellet definert som finansiert med løpetider over ett år.

2. RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SMN

Risiko- og kapitalstyringen skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risiko- og kapitalstyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen og risikokostnadene, og gjennom dette å skape et bedre beslutningsgrunnlag
- Å tilstrebe god kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- Å unngå uventede negative hendelser som kan være ødeleggende for konsernets drift og omdømme i markedet

SpareBank 1 SMN har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og å ha en så høy kvalitet i sin risikooppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Rammeverket for fastsettelse av konsernets risikoprofil skal gi en helhetlig og balansert oversikt over den risiko virksomheten er eksponert for og består av utsagn som definerer konsernets risikovilje innenfor vesentlige risikoområder. Risikovilje defineres som ønsket risikoeksponering-/profil ut fra et inntjenings- og tapsperspektiv. Bankens risikoprofil er kvantifisert gjennom mål for rating, konsentrasjon, risikojustert avkastning, misligholdssannsynlighet, tapsgrader, forventet tap, nødvendig økonomisk kapital, regulatorisk kapitaldekning samt forventede likviditetsmessige regulatoriske krav.

Prinsippene for risikostyring i SpareBank 1 SMN er fastsatt i bankens risikostyringspolicy. Banken legger stor vekt på å identifisere, måle, styre og følge opp sentrale risikoer for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikojustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap. Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode. Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikojustert kapital, men beregningen forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov, legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som sikrer at sannsynligheten for at en hendelse inntreffer er svært lav.

Avkastningen på risikojustert kapital er et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SMN. Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten, og at det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen. Beregningene av risikojustert kapital gjør det mulig å sammenligne risiko på tvers av risikogrupper og forretningsområder. Til dette formålet har banken implementert EVA-beregninger (Economic Value Added) for å følge den risikojusterte lønnsomheten i forretningsområdene. I tillegg måles og følges risikoen opp gjennom måling av blant annet rammebruk og viktige porteføljerisikomål.

Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av Risk Management, som er uavhengig av de enkelte forretningsområdene i konsernet.

ANSVAR FOR RISIKOSTYRING OG KONTROLL

Risikostyring og kontroll er en del av SpareBank 1 SMN sin virksomhetsstyring som er beskrevet i kapitlet "Eierstyring og selskapsledelse" i årsrapporten. Konsernets kontroll- og styringsmodell tar sikte på uavhengighet i risikorapporteringen, hvor ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt ned store ressurser i å utvikle effektive risikostyringsprosesser for å identifisere, måle og styre risiko.

I prosessen for risiko- og kapitalstyring er organisasjonskulturen selve grunnmuren som de andre elementene bygger på. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll.

Figur 4 - roller og ansvar i risikostyringen

Risikostyringsprosessen i SMN deles inn i følgende funksjoner:

- en utøvende funksjon (inkluderer både linje (kundeansvar) og stab (styring/støtte/kontroll))
- en uavhengig overvåkingsfunksjon (Risk Management og Compliance)
- en uavhengig bekreftelsesfunksjon (intern revisjon)

Denne kontroll- og styringsmodellen skal sikre uavhengighet i beslutning og rapportering, og ansvar og roller i den daglige risikostyringen er vektlagt spesielt. Et viktig prinsipp er at risikostyringsprosessen er en integrert del av den daglige virksomheten. Risk Management og compliance-funksjonen fjerner ikke noe av resultatenhetenes ansvar for god risikostyring.

Et viktig fundament i en effektiv risikostyring vil være en sterk risikokultur, som kjennetegnes ved høy bevissthet om risiko og risikostyring i hele konsernet. Et slikt grunnlag innebærer at enhver medarbeider har en god forståelse for sin egen virksomhet og handlinger, og de risikoer som er forbundet med dette. Ansvaret for risikostyring er delt mellom styret, konsernledelsen og linjeledelsen.

Bankens risikostyringsprosess tar utgangspunkt i styrevedtatte strategier for overordnet risikostyring samt vurdering av kapital situasjon som definerer risikoappetitt samt økonomisk kapasitet for risikoeksponering.

Videre vedtas risikostyringsstrategier for ulike risikotyper, samt strategier for de ulike forretningsområdene som oversetter risikoappetitt og ambisjoner til konkrete mål.

Det legges vekt på at forretnings- og risikostyringsstrategiene er godt avstemt. Løpende utvikling i forhold til forretningsmessig måloppnåelse rapporteres til styret på månedsbasis gjennom blant annet konsernsjefens målekort, regnskapsrapportering samt statusrapporter fra forretningsenhetene. Dette danner grunnlaget for at styret kan vurdere om enhetene når sine forretningsmessige mål.

Styret mottar kvartalsvise risiko- og compliancerapporter som gir styret grunnlag for å påse at aktivitetene gjennomføres innenfor den risikoprofil som styret har vedtatt.

Videre bekrefter internrevisjonen at aktivitetene er gjennomført innenfor det rammeverk for internkontroll som er etablert, samt at dette rammeverket er hensiktsmessig. Internrevisjonen møter styrets risikoutvalg i forkant av styrebehandlingen for å gjennomgå funn og observasjoner.

Styringssystemer

Banken har utviklet en applikasjonsportefølje av styringssystemer som er distribuert til alle ledere i banken.

Flere av ledelsesinformasjonssystemene er sentrale i avlesing, analyse, dokumentasjon, rapportering og lagring av informasjon knyttet til både sentrale parameter i konsernets IRB-system, samt oppfølging av forbedringstiltak. De viktigste systemene i denne sammenheng er:

LIS-systemer, som utvikles for hver divisjon, og som har med sentrale indikatorer som er tett knyttet til IRB-systemet. Som f. eks risikojustert avkastning, andel høyrisiko, kredittkvalitet og mislighold

Porteføljestyringssystemet (PorTo), som er konsernets system for å avlese og rapportere sentrale risikoparametre knyttet til utlånsaktiviteten, herunder:

- Misligholdssannsynlighet (PD)
- Tapssannsynlighet gitt mislighold (LGD)
- Eksponering gitt mislighold (EAD)
- Forventet tap (EL)
- Uventet tap (UL)
- Risikojustert avkastning (RARORAC)
- Tapsutsatte engasjementer

Porteføljestyringssystemet gir også oversikt over faktisk migrasjon og grunnlagsdata for validering og stresstesting. Systemet er fleksibelt, og det er enkelt for den enkelte bruker å eksportere data over i regneark for å gjøre sensitivitetsanalyser og what-if analyser på egen portefølje.

Porto benyttes også som utgangspunkt for budsjettering og fastsettelse av kredittstrategiske mål for kommende periode.

Styret i SpareBank 1 SMN har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra strategisk målbylde, vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risiko- og kapitalstyringen i konsernet, samt etiske retningslinjer som skal bidra til høy etisk standard. Videre skal styret påse at ledelsen sørger for en hensiktsmessig og effektiv risikostyringsprosess i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og prinsipper beskrevet i dette dokument, samt fastsette beredskaps- og kontinuitetsplaner for å sikre at driften kan videreføres og tap begrenses ved vesentlige uforutsette hendelser.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver.

Styret har egne utvalg for risikostyring, revisjon og godtgjøring. Risikoutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører konsernets risikostyring og internkontroll, mens revisjonsutvalget forbereder saker som vedrører finansiell informasjon og internkontroll knyttet til denne. Utvalgene består av de samme fire medlemmene utgått av styret, Godtgjøringsutvalget skal tilsvarende bistå styret i dets arbeid med ansettelsesvilkår for konsernsjef, samt når det gjelder hovedprinsipper og strategi for kompensasjon av det øverste ledersjikt i konsernet. Godtgjøringsutvalget består av tre styremedlemmer.

Konsernsjefen har ansvaret for risikostyringen. Dette betyr at Konsernsjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. Konsernsjefen er også ansvarlig for delegering av fullmakter, samt rapportering til styret.

Forretningsområdene har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til Konsernsjef. Avdelingen har ansvaret for konsernets risikomodeller og for videreutvikling av effektive risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig risikovurdering, risikorapportering og den overordnede risikoovervåking.

Compliance-funksjonen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Funksjonen identifiserer, vurderer og gir anbefalinger, samt overvåker og rapporterer innenfor regulatoriske rammeverk som gjelder SpareBank 1 SMN.

Kredittutvalg. Konsernet har for et sentralt konsernkredittutvalg og et kredittutvalg for SMB-kunder. Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver med:

- vurdering av låne- og kredittsøknadene, inkl. fornyelser av engasjement, i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner
- legge spesiell vekt på avdekking av risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foreta en egen selvstendig kredittrisikovurdering
- forsikre seg om at konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer er klarlagt

Spesialengasjement. Banken har en egen avdeling for spesialengasjement som bistår kundeenheten i behandlingen av kunder hvor det er åpenbart, eller anses overveiende sannsynlig, at kunden ikke vil kunne betjene sine forpliktelser uten at det iverksettes tiltak ut over ordinær oppfølging.

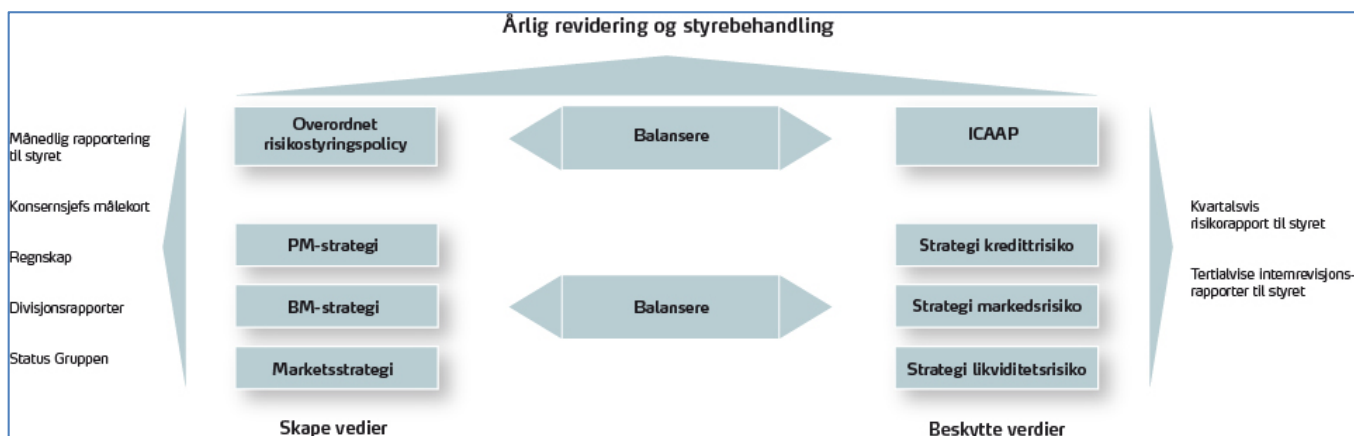
Kredittutvalg for kredittsikring (KUR). Det er etablert et eget kredittutvalg for kredittsikring (KUR) som skal ha hovedfokus på risikoutsatte engasjement. Utvalget behandler saker definert på sentral watch-list, og omfatter i hovedsak engasjementer over kr. 50 mill.

Valideringskomité. Valideringskomiteen gjennomgår minimum årlig valideringen av bankens IRB-modeller. Komiteen behandler også forslag om implementering av ny- og videreutviklede versjoner av bankens IRB-modeller. Komiteen innstiller overfor bankens styre, som fatter endelig vedtak.

Balansekomiteen har ansvaret for behandling av saker i tilknytning til kapitalstruktur og likviditetsrisiko, markedsrisiko, internprising av kapital og etterlevelse av rammer fastsatt av styret.

Internrevisjonen er et redskap for styret og administrasjonen som overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets internrevisjon utføres av ekstern leverandør, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret. Rapporter med eventuelle anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring, blir kontinuerlig gjennomgått.

Internrevisjonen skal regelmessig og minimum årlig revidere IRB-systemet, herunder modellene som ligger til grunn for beregning av risikoparameterne, anvendelse og etterlevelsen av forskrift om kapitalkrav. Det er selskapet KPMG som utfører internrevisjonen i konsernet.

Figur 5 - oversikt over sammenhenger forretningsstrategier og risikostrategier

KAPITALSTYRING

SpareBank 1 SMN har en målrettet prosess for kapitalstyring som i størst mulig grad skal sikre:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske mål og vedtatte forretningsstrategi.
- Konkurransedyktig avkastning.
- En tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil.
- Konkurransedyktige vilkår og en god langsiktig tilgang på innlån i kapitalmarkedene.
- At konsernet minimum klarer å opprettholde nåværende internasjonale ratinger.
- Utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets definerte markedsområde.
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Det er en langsiktig målsetting at innenfor den vedtatte forretningsstrategien skal den risikojusterte kapitalen i størst mulig grad allokere til de områdene som gir høyest risikojustert avkastning.

Gjennom lovverket er SpareBank 1 SMN underlagt et regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. CEBS (Committee of European Banking Supervisors) har gitt retningslinjer for tilsynsmyndigheter når de skal vurdere institusjonenes prosesser for styring av risiko og kapitalbehov i form av en ICAAP-prosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

Som en integrert del av sin risikostyringspolicy har SpareBank 1 SMN etablert en kapitalallokeringsprosess (ICAAP) for å sikre at banken til enhver tid har en tilstrekkelig ansvarlig kapital i forhold til valgt risikoprofil. Videre skal prosessen sikre en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse. Banken har utarbeidet en gjenopprettelsesplan for håndtering av soliditet- og likviditetssituasjonen i tilfelle konsernet skulle komme i en situasjon med et sterkt press på den rene kjernekapitaldekningen, og i perioder med urolige finansmarkeder. Det foretas løpende målinger av KRI-er (Key Risk Indicators) for å fange opp signaler som tilsier at banken beveger seg mot definerte trigger-nivåer. Mulige tiltak er identifisert og kvantifisert.

Kapitalstyringsprosessen skal:

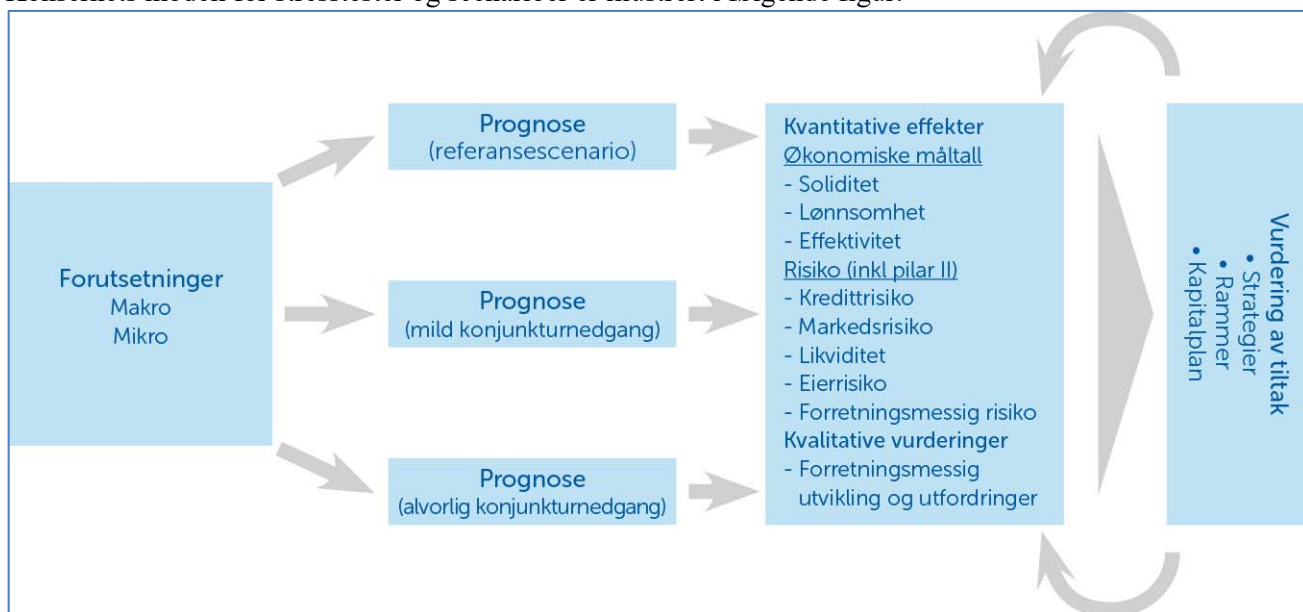
- være risikodrevet og omfatte alle vesentlige typer risiko i konsernet
- være en integrert del av forretningsstrategien, styringsprosessen og beslutningsstrukturen
- være framoverskuende og det skal gjennomføres stresstester
- være basert på anerkjente og betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko
- gjennomføres regelmessig, og minst årlig av styret

Stresstester

Sentralt i vurdering av konsernets langsiktige kapitalbehov er prosess og modeller for stresstester. Hensikten er å identifisere forhold som kan påvirke risikobildet og kapitaldekningen i negativ retning. Stresstestene skal omfatte alle vesentlige deler av risikobildet, og skal inkludere en vurdering av betydningen for konsernets soliditet.

Stresstestene skal representere forhold som vil kunne inntreffe fra tid til annen, og som SpareBank 1 SMN bør ta høyde for under hensynet til langsiktig drift. Vurdering og fastsettelse av nødvendig kapitalbehov inngår i en samlet risikovurdering, sammen med vurdering av fremtidige vekstplaner og strategier.

Konsernets modell for stresstester og scenarier er illustrert i følgende figur:

Figur 6 - struktur - stresstesting

En betydelig utfordring er å definere, samt oversette makroforutsetningene til forretningsmessige effekter ved vurdering av:

- kredittscoremodellene – vurdering av migrasjon og endringer i misligholdssannsynlighet, forventet og uventet tap
- soliditet og lønnsomhet – prognoser for normal utvikling og ulike økonomiske tilbakeslag
- likviditet (finansiering) – konsernets utfordringer og sårbarhet knyttet til endringer i finansiering og situasjon knyttet til eventuell generell finansiell krise, eller spesielle situasjoner for banken
- påvirkning på markeds- og konkurransesituasjonen

Beskrivelse av scenarier

For å definere makrosenarioene har vi benyttet en enkel makromodell som ivaretar et minimumskrav til konsistens mellom makrostørrelsene. Modellen har mange likhetstrekk ved Norges Banks makromodeller, men er betydelig forenklet for å kunne være operativ i Excel. Modellen inneholder følgende sammenhenger:

- Produksjonsgapet modelleres som funksjon av historisk produksjonsgap, realrente og et restledd
- Inflasjonen modelleres som funksjon av historisk inflasjon, produksjonsgap og et restledd.
- Nominell pengemarkedsrente modelleres som funksjon av avviket mellom inflasjon og inflasjonsmålet, produksjonsgapet og et restledd (Taylor-rente).
- Arbeidsledighet modelleres som funksjon av historisk arbeidsledighet samt nivå og endring i produksjonsgapet.
- BNP-veksten modelleres som funksjon av produksjonsgapet og forutsetning om potensiell vekst.
- Driftsinntekt, driftskostnad og driftsresultat modelleres som funksjon av BNP-vekst, inflasjon og nivå på produksjonsgapet samt et restledd. Nivå på produksjonsgapet bestemmer utviklingen i marginen, dvs forholdet mellom vekstratene i driftsinntekter og driftskostnader.
- Finanskostnadene er en enkel funksjon av nominell pengemarkedsrente samt et restledd som for eksempel tar hensyn til endringer i risikopremier.

Denne modellen er implementert i alle makrosenarioene ved vurdering av effekt på utviklingen i balanse, resultatet og risiko, og benyttes spesielt for å estimere effekter på kredittrisiko. Andre størrelser blir fastsatt med større grad av ledelsesskjønn.

For bankene er det viktig at scenarioet og stresstesten for et alvorlig økonomisk tilbakeslag tar utgangspunkt i alvorlige - men mulige – rystelser i økonomien, slik at disse gir svar på hvor mye som kan gå tapt, ikke nødvendigvis hvor mye det er sannsynlig å tape. Dette innebærer at disse ikke behøver å gi uttrykk for endringer vi anser som sannsynlige, dette fordi vi i forutsetningene sier at alle hendelser skjer samtidig (korrelasjon = 1).

Når det gjelder effekter av store kriser er disse, som nevnt, mer et grunnlag for å illustrere effekten av mulige rystelser i økonomien og virkning på bankens lønnsomhet og soliditet. Dette som grunnlag for ledelsens diskusjoner knyttet til mulige og nødvendige tiltak hvis en stor bankkrise skulle oppstå.

For myndighetene er det viktig av bankene gjennomfører scenarioer og stresstester for å avdekke robustheten i finansiell sektor.

SpareBank 1 SMN arbeider jevnlig med økonomiske framskrivninger i et 4 års perspektiv via langtidsprognoser.

Rapportering og oppfølging

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller konsernsjef.

Konsernets overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikoreporter til administrasjon og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring som er uavhengig av de enkelte forretningsenhetene i konsernet.

Vesentlig rapportering til toppledelse og styre:

Analyse/rapport	Mottaker/ beslutningstaker		Frekvens			Kommentarer
	Styret	Konsernsjef	Årlig	Kvartalsvis	Månedlig	
Risikostyringspolicy – overordnet	x		x			Vurdering og endring av bankens risikotoleranse innenfor ulike risikoområder – kreditt, marked, likviditet og operasjonell risiko.
Risikostrategi – kreditt, markeds- og likviditetsrisiko	x		x			Vurdering og endring av detaljerte mål og rammer for kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko.
ICAAP	x		x			Prosess for bl.a. å sikre at konsernet har en prosess for å vurdere sin totale ansvarlige kapital i forhold til risikoprofil. ICAAP skal også bidra til å vurdere forsvarlig kapitaldekningsmål og sikre en forsvarlig likviditetsstrategi.
Recoveryplan	x		x			Recoveryplanen skal være et verktøy som skal identifisere muligheter for å gjenopprette finansiell styrke og stabilitet under et hardt finansielt stress. Minimum årlig oppdatering.
Risikoreport	x			x		Kvartalsvis rapportering av status og forventet utvikling i risikoprofilen til konsernet. Skal også gi en bekreftelse på etterlevelsen og oppfyllelsen av de strategiske nøkkeltall og rammer som er nedfelt i konsernets risikostrategi. Rapportering av status på triggernivå i Recoveryplanen.
Nøkkeltallsrapport risiko		x			x	Status og utvikling i forhold til mål og rammer innenfor risikoene kreditt, marked og likviditet.
Valideringsrapport	x			x		Samlet oversikt over kvantitativ og kvalitativ validering gjennomføres årlig.
Økonomi- / regnskapsrapport	x		x	x	x	
Virdering av nedskrivningsbehov		x		x		Minimum kvartalsvis gjennomgang av store og risikoutsatte engasjementer og porteføljer for vurdering av nedskrivninger – individuelle og gruppe.

Figur 7 – vesentlig rapportering til toppledelse og styret

Risikoområder

SpareBank 1 SMN identifiserer og styrer risiko innenfor følgende overordnede risikoområder:

- **Strategisk risiko:** Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.
- **Kredittrisiko:** Risiko for tap som følge av kundens manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.
- **Markedsrisiko:** Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder.
- **Operasjonell risiko:** Risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko eller omdømmerisiko.
- **Likviditetsrisiko:** Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler.
- **Eierrisiko:** Risiko for tap i datterselskaper, SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Boligkreditt AS er knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.
- **Forretningsmessig risiko:** Risiko for sviktende inntjening og kapitaltilførsel knyttet til mangel på diversifisering av forretningsgrunnlag eller mangel på tilstrekkelig og permanent lønnsomhet for eksempel på grunn av for høy cost/income rate.
- **Omdømmerisiko:** Risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, grunnfondsbeveiere og myndigheter.
- **Compliancerisiko:** Risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge manglende etterlevelse av lover/forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

Risikoappetitrammeverk	
Risikotype	Dimensjon
Lønnsomhet	Egenkapitalavkastning
Kapitalisering	Ren kjernekapitaldekning Rating Uvektet kjernekapitalandel
Kredittrisiko	Konsentrasjonsrisiko 20 største Største enkeltengasjement Maksimal tapsrisiko en enkelt kunde
Likviditetsrisiko	Innskuddsdekning Overlevelsessevne uten tilgang til ny finansiering LCR Overføringskapasitet boligkreditt
Markedsrisiko	Maksimal risiko som andel av ren kjernekapital
Eierrisiko	Kapitalanvendelse Egenkapitalavkastning
Operasjonell risiko	Operasjonelle tap og hendelser
Omdømmerisiko	Banken skal ikke involvere seg i forretningsaktiviteter kan skade bankens omdømme.
Compliance	Økonomisk tap og sanksjoner

Figur 8 - risikoappetitrammeverk

3. REGULATORISK KAPITALDEKNING (PILAR 1)

Konsolidering. Tabellen nedenfor viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

Tabell 1-konsolideringsmetoder kapitaldekning

Entity name	Accounting treatment (IFRS Group)	Capital treatment (CRR Group)	Sector of investee
SpareBank 1 SMN	Full consolidation	Full consolidation	Credit institutions
Mavi XV AS	Full consolidation	Full consolidation	Financial corporations other than credit institutions
DeBank ASA	Full consolidation	Full consolidation	Credit institutions
SpareBank 1 Bygget Steinkjer AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
EiendomsMegler 1 Midt-Norge AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	Full consolidation	Full consolidation	Credit institutions
SpareBank 1 Bilplan AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
SpareBank 1 SMN Kvartalet AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
SpareBank 1 SMN Invest AS	Full consolidation	Full consolidation	Financial corporations other than credit institutions
SpareBank 1 Markets AS	Full consolidation	Full consolidation	Financial corporations other than credit institutions
St. Olavs Plass 1 SMN AS	Full consolidation	Full consolidation	Non-financial corporations
BN Bank	Equity method	Proportional consolidation	Credit institutions
SpareBank 1 Boligkreditt AS	Equity method	Proportional consolidation	Credit institutions
SpareBank 1 Kredittkort AS	Equity method	Proportional consolidation	Credit institutions
Sparebank 1 Næringskreditt AS	Equity method	Proportional consolidation	Credit institutions
Betr AS	Equity method	Neither consolidated nor deducted	Non-financial corporations
Bjerkeløkkja AS	Equity method	Neither consolidated nor deducted	Non-financial corporations
SpareBank 1 Utvikling DA	Equity method	Neither consolidated nor deducted	Financial corporations other than credit institutions
SMB LAB AS	Equity method	Neither consolidated nor deducted	Non-financial corporations
SpareBank 1 Gruppen AS	Equity method	Deducted	Financial corporations other than credit institutions
Sparebank 1 Betaling AS	Equity method	Deducted	Financial corporations other than credit institutions

SpareBank 1 SMN legger vekt på at alle enheter i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Konsernets styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger. Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler, som avtaler med leverandører og kunder.

På bakgrunn av overnevnte er det heller ikke satt begrensninger på styrets mulighet til å reallokere kapital mellom de ulike forretningsenhetene i morbanken. For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammelovgivningen for disse virksomhetene og for finanskonsernet.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse i å understøtte virksomheten i de tilknyttede selskapene BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS og SpareBank 1 Gruppen AS. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet.

Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital fra disse selskapene til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling og legger dette til grunn for konsernets egen risikoprofil. Eierbankene har som policy å overføre hele overskuddet, og deretter foreta nødvendig oppkapitalisering.

Tabell 2 Forskjell mellom regnskapsmessig og kapitaldekningsmessig konsolidering

	Regnskapsmessig balanse	Kapitaldekningsmessig balanse	Behandlet etter rammeverk for kredittrisiko	Behandlet etter rammeverk for markedsrisiko	Behandlet etter rammeverk for motpartsrisiko	Poster som unntas beregning eller fratrekkes ansvarlig kapital
EIENDELER						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	761	1 077	1 077			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2 110	2 568	2 568			140
Netto utlån til kunder	125 279	179 790	179 790			
Sertifikater og obligasjoner	23 115	30 558	28 905	1 653		
Derivater	2 972	6 503			6 503	
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	2 953	3 240	954	2 287		
Investering i eierinteresser	6 468	1 896	1 690			206
Investering i konsernselskaper	-					
Virksomhet holdt for salg	40	54	54			
Immaterielle eiendeler	872	1 066				1 066
Øvrige eiendeler	2 092	2 018	2 018			
Sum eiendeler	166 662	228 769	217 055	3 940	6 503	1 412
GJELD						
Innskudd fra kredittinstitusjoner	8 853	8 853				8 853
Innskudd fra og gjeld til kunder	85 917	91 891				91 891
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	43 014	95 520				95 520
Derivater	3 528	3 850				3 850
Annen gjeld	2 841	5 680				5 680
Virksomhet holdt for salg	0	0				0
Ansvarlig lånekapital	2 090	2 240				2 240
Sum gjeld	146 243	208 035	0	0	0	208 035
EGENKAPITAL						
Eierandelskapital	2 597	2 597				2 597
Egenbeholdning eierandelskapital	- 11	- 11				- 11
Overkursfond	895	895				895
Utjevningsfond	6 123	6 123				6 123
Avsatt utbytte	840	840				840
Avsatt gaver	474	474				474
Grunnfondskapital	5 432	5 432				5 432
Fond for urealiserte gevinster	189	189				189
Annen egenkapital	1 827	1 827				1 827
Hybridkapital	1 293	1 607				1 607
Ikke-kontrollerende eierinteresser	761	761				761
Sum egenkapital	20 420	20 734				20 734
Sum gjeld og egenkapital	166 662	228 769				228 769

Ansvarlig kapital

Tabellen nedenfor viser sammensetning av kjerne- og ansvarlig kapital for morbank og konsern pr 31.12.2019.

(mill. kr)	Konsern	Morbank
Sum balanseført egenkapital	20.420	17.822
Hybridkapital inkludert i egenkapital	-1.293	-1.250
Utsatt skattefordel, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-1.099	-512
Fradrag for avsatt utbytte og gaver	-1.314	-1.314
Ikke-kontrollerende eierinteresser bokført i annen egenkapital	-761	-
Ikke-kontrollerende eierinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	438	-
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-45	-33
Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-351	-305
Verdiendring på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring	3	-
Fradrag ren kjernekapital for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-168	-185
Sum ren kjernekapital	15.830	14.222
Fondsobligasjon	1.637	1.250
Fondsobligasjon omfattet av overgangsbestemmelser	275	275
Sum kjernekapital	17.742	15.747
Tilleggskapital utover kjernekapital		
Ansvarlig kapital	2.240	1.750
Ansvarlig kapital omfattet av overgangsbestemmelser	12	12
Fradrag for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-140	-140
Sum tilleggskapital	2.113	1.623
Netto ansvarlig kapital	19.854	17.370

Tabell 3 - sammensetning ansvarlig kapital

Regulatorisk kapitalkrav pr 31.12.2019

De selskap som inngår i konsernet SpareBank1 SMN fremgår av tabell 1. Tabellen nedenfor viser regulatorisk minimumskrav til ansvarlig kapital.

Minimumskrav ansvarlig kapital	Konsern	Mor
Spesialiserte foretak	1 101	911
Foretak	1 149	1 139
Massemarked eiendom	2 299	1 628
Massemarked øvrig	101	98
Egenkapitalposisjoner IRB	1	984
Sum kredittrisiko IRB	4.651	4.760
Stater og sentralbanker	3	2
Obligasjoner med fortrinnsrett	132	86
Institusjoner	282	419
Lokale og regionale myndigheter, offentlige foretak	5	-
Foretak	239	42
Massemarked	463	22
Engasjementer med pant i fast eiendom	167	9
Egenkapitalposisjoner	377	236
Øvrige eiendeler	151	104
Sum kredittrisiko Standardmetoden	1.818	918
Gjeldsrisiko	34	31
Egenkapitalrisiko	15	-
Valutarisiko og oppgjørsrisiko	3	-
Operasjonell risiko	720	407
Risiko for svekket kredittverdighet for motpart (CVA)	115	29
Overgangsordning	-	-
Minimumskrav ansvarlig kapital	7.357	6.145
Beregningsgrunnlag (RWA)	91 956	76 817
Minimumskrav ren kjernekapital, 4,5 prosent	4 138	3 457
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer, 2,5 prosent	2 299	1 920
Systemrisikobuffer, 3,0 prosent	2 759	2 305
Motsykliskbuffer, 2,5 (2,0) prosent	2 299	1 920
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	7 357	6 145
Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	4 335	4 620
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	17,2 %	18,5 %
Kjernekapitaldekning	19,3 %	20,5 %
Kapitaldekning	21,6 %	22,6 %
Uvektet kjernekapitalandel		
Balanseposter	230.048	161.905
Poster utenom balansen	7.897	6.830
Øvrige justeringer	-1.503	-851
Beregningsgrunnlag for uvektet kjernekapitalandel	236.441	167.885
Kjernekapital	17.742	15.747
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	7,5 %	9,4 %

Tabell 4 - regulatorisk kapitaldekning pr 31.12.19

Minimumskrav til ansvarlig kapital er 7.357 mill NOK.

Ved utgangen av 2019 var konsernets rene kjernekapitaldekning på 17,2 % (14,6 %), kjernekapitaldekningen var på 19,3 % (16,3 %) og kapitaldekning på 21,6 % (18,5 %).

(mill. kr)	Konsern	Morbank
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital		
2026 SpareBank 1 Finans Midt-Norge 16/26	43	-
2027 flytende rente NOK (Call 2022)	150	150
2027 flytende rente NOK (Call 2022)	600	600
2029 flytende rente NOK (Call 2024)	250	250
2028 flytende rente NOK (Call 2023)	250	250
2028 flytende rente NOK (Call 2023)	500	500
Over-/underkurs/markedsverdi	-	-
Valuta agio tidsbegrenset	-	-
Påløpte renter	5	4
Sum tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	1 797	1 754
Fondsobligasjonslån		
10/99, fast rente 8,25 % NOK (Call 2020)1)	211	211
10/99, flytende rente NOK (Call 2020)	76	76
Underkurs evigvarende	1	1
Påløpte renter	5	5
Sum fondsobligasjonslån	293	293
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2 090	2 047
Gjennomsnittlig rente NOK	3,6 %	3,6 %
Hybridkapital		
5/99 SpareBank 1 Finans Midt-Norge flytende rente NOK (Call 2022)	43	-
5/99 flytende rente NOK (Call 2023)	300	300
7/99 fast rente 5,0 % NOK (Call 2025)1)	200	200
5/99 flytende rente NOK (Call 2023)	300	300
5/99 flytende rente NOK (Call 2023)	200	200
5/99 flytende rente NOK (Call 2024)	250	250
Sum hybridkapital	1 293	1 250
Gjennomsnittlig rente NOK	4,5 %	4,5 %

Tabell 5 – ansvarlig lån og hybridkapital pr 31.12.19

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

3.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet. Bankens organisering og rammeverk for styring av kredittrisiko er tilpasset krav og anbefalinger i Finanssforetaksloven, CRR-/CRD IV-forskriften, , Finanstilsynets modul for styring og kontroll av kredittrisiko, samt Basel-komiteens "Sound Practices for The Management of Credit Risk".

Kredittrisiko knyttet til utlånsvirksomheten utgjør konsernets største risikoområde. Konsernet eksponerer seg for kredittrisiko gjennom utlån og leasingprodukt til privat- og bedriftskunder samt gjennom aktiviteter i bankens kapitalmarkeds- og finansavdeling.

Gjennom den årlige revisjonen av kredittstrategien konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje.

Bankens kredittstrategi og kredittpolicy er utledet av bankens hovedstrategi, og inneholder retningslinjer for risikoprofilen herunder maksimalt forventet tap (EL) for henholdsvis Privatmarked og Næringsliv, maksimal misligholdssannsynlighet i porteføljen (PD) og maksimal økonomisk og regulatorisk kapital (UL) allokert til kredittvirksomheten.

Konsentrasjonsrisiko styres ved:

- begrensning i størrelse på utlån og tapsgrad på enkeltengasjement
- rammer for maksimal eksponering og anvendelse av økonomisk kapital innenfor bransjer
- rammer for regulatorisk beregningsgrunnlag til Privatmarked og Næringsliv
- krav til maksimal eksponering, kredittkvalitet og antall engasjement over ti prosent av ansvarlig kapital.

Etterlevelse av kredittstrategi og styrevedtatte rammer overvåkes løpende av avdeling for risikostyring og rapporteres kvartalsvis til styret.

3.1.1 Styring av kredittrisiko

Kredittstrategi

Konsernets primære markedsområde er Midt-Norge bestående av Trøndelag og Møre og Romsdal. I tillegg har konsernet aktivitet i deler av Sogn og Fjordane.

Konsernet skal ha en moderat risikoprofil innenfor de segmenter den opererer. Kredittstrategiske rammer begrenser eksponeringen mot enkeltbransjer og –kunder, og setter tak på tapsrisiko pr kunde. Videre legger kredittstrategien rammer for vekst og kapitalanvendelse innenfor de ulike markedsområdene.

De kredittstrategiske rammene fastsettes årlig av styret.

Kredittpolitikk

De kredittpolitiske reglene beskriver grenser for og hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. I tillegg til de kredittpolitiske reglene, er det utarbeidet et dokument som beskriver retningslinjer for kredittgivning til bedriftskunder. Disse retningslinjene er retningsgivende / anbefalte nivåer og grenser på ulike områder, i motsetning til de kredittpolitiske reglene som det kreves spesifikke fullmakter for å avvike fra. De kredittpolitiske reglene revideres minimum årlig og godkjennes av administrerende direktør, med orientering til styret.

Fullmakter

Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer – innen visse rammer – kredittfullmaktene til administrerende direktør, som innenfor egne fullmakter kan delegere disse videre. De delegerede kredittfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements misligholdssannsynlighet og sikkerhetsverdi og gjelder grupperte kunder på morbanknivå. Fullmaktene er personlige. Det innebærer at kredittutvalgene ikke har beslutningsmyndighet, men innstiller til fullmaktshaver. For noen stillingsnivåer vil fullmaktsgrensen reduseres med 50% dersom innstilling fra kredittutvalg ikke foreligger. Generelt er fullmaktene romslige dersom et engasjements misligholdssannsynlighet og tapsgrad tilsier lav risiko, mens fullmaktene strammes inn progressivt med økende risiko. Bevilgningsreglementet gjennomgås årlig, og endringer godkjennes av administrerende direktør med orientering til styret. Dette gjelder imidlertid ikke endringer i administrerende direktørs kredittfullmakter eller der endringene medfører vesentlig endring av risiko, da disse godkjennes av styret.

Kredittrutiner

Kreditthåndboken regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging. Kredittgivningsprosessen gir en nærmere beskrivelse av kunden og formålet med lånesøknaden, samt vurderinger av forhold rundt:

- Eiere og ledelse
- Finansieringsstruktur
- Overholdelse av kredittstrategi og kredittpolitikk
- Inntjening – vil kunden fremover ha tilstrekkelig inntjening til å betjene løpende forpliktelse, renter og avdrag?

- Tæring – dersom inntjening svikter, hvor lenge og hvordan kan kunden dekke løpende forpliktelser, renter og avdrag?
- Sikkerhetsobjekter og totalvurdering av risiko

3.1.2 Måling av kredittrisiko

Det gjennomføres løpende overvåking av kredittrisikoen i porteføljen. Dette skjer gjennom månedlige reklassifiseringer av hver enkelt kunde hvor bankens IRB-godkjente risikomodeller anvendes. I tillegg har banken etablert early warning - systemer for tidlig identifisering av uønsket utvikling av risiko på portefølje- eller enkeltkundenivå. Banken overvåker og rapporterer brudd på kredittstrategi og kredittpolitikk i saker som behandles i Konsernkredittutvalget, og dette rapporteres til hvert styremøte.

Porteføljestyring

Konsernet foretar en månedlig reklassifisering av alle kunder ved at oppdatert informasjon av betydning for beregning av kredittrisiko innhentes og benyttes i våre kredittmodeller. Porteføljestyringssystemet kan dermed hver måned presentere oppdaterte estimater for kundenes misligholdssannsynlighet, tapsgrader og forventet tap. Basert på dette beregnes kapitalbehov og risikojustert avkastning. Både interne og regulatoriske beregninger inngår i denne reklassifiseringen, og gjøres tilgjengelig for kundeansvarlige, ledere og risikostyringsfunksjonen. Kredittrisikoinformasjon på enkeltkunder kan enkelt aggregeres på ønsket nivå, for eksempel avdeling-, segment-, portefølje-, eller banknivå.

Early Warning

Konsernet har etablert en rekke prosesser og rapporteringer for tidlig å kunne avdekke endringer i kredittrisikoen med konsekvenser for mislighold og tapsgrad. Eksempler på konsernets early warning – prosess:

- Rapportering av kort mislighold (0-90 dager)
- Rapportering av utnyttelsesgrad flexilånsrammer og utnyttelsesgrad kassekreditter
- Rapportering av utvikling i og brudd på covenants
- Rapportering av utvikling i engasjement med betalingslettelsler
- Overvåking av kunngjøringer (konkurs, tvangsavvikling, fusjoner, fisjoner, etc.)
- Månedlig konkursstatistikk – bransje og region
- Månedlig oppfølging av endringer i kapitalbruk og analyse av årsaker

Kredittprosessovervåking

Konsernets systemer for overvåking av kredittinnvilgelsesprosessen gir mulighet for en løpende oppfølging av kredittkvaliteten og den risikojusterte avkastningen på nye engasjement. Bevilgningsprotokoll lastes ned månedlig supplert med relevant risiko- og inntjeningsinformasjon. Systemet er godt egnet til sammenligning av kvalitet på tvers av avdelingene, og muliggjør tidlig handling hvis for eksempel enkeltavdelinger har en uønsket utvikling i den løpende kredittpraksisen.

3.1.3 Risikoklassifiseringssystemet

SpareBank 1 SMN fikk i 2007 tillatelse til å anvende IRB-metoden for kapitalkravsberegning for sine utlån til Massemarked og Foretak (Grunnleggende IRB). Dette omfatter utlån i morbanken. I tillegg benytter de deleide selskapene Bolig Kreditt og BN Bank IRB-metoden i sin kapitalkravsberegning. Fra 2015 har SpareBank 1 SMN tillatelse til å benytte avansert IRB-metode for utlån til Foretak.

Øvrige eksponeringer i konsernet kapitalkravberegnes etter

Konsernets risikoklassifiseringssystem består av følgende modeller:

Tabell 6 - modeller - kredittrisikoklassifisering

Misligholdssannsynlighet PD	Modellen beregner sannsynlighet for at en kunde går i mislighold i løpet av de neste 12 måneder
Eksponering ved mislighold EAD	Modellen beregner hvor stort kundens engasjement vil være ved et fremtidig misligholdstidspunkt
Tapsgrad gitt mislighold LGD	Modellen beregner hvor mye av eksponeringen mot kunden banken vil tape hvis kunden går i mislighold
Forventet tap EL	Modellen beregner hva man statistisk må forvente å tape på en kunde neste 12 måneder basert på PD, EAD og LGD
Uventet tap / kapitalkrav UL	Modellen beregner hva banken må holde av egenkapital for å dekke uventet tap på en kunde, beregnet som alle mulige tap innenfor et 99,9 % konfidensnivå
Risikoklasse	Kundene tilordnes risikoklasser basert på PD
Risikogruppe	Kundene tilordnes risikogrupper basert på risikoklasse
Sikkerhetsklasse	Kundene tilordnes sikkerhetsklasse basert på sikkerhetsdekning

PD

PD er et uttrykk for hvor sannsynlig det er at en kunde går i mislighold i løpet av neste 12 måneder. Bankens definisjon av mislighold legger til grunn kapitalkravsforskriftens § 10-1 hvor det foreligger mislighold når ett eller flere av følgende kriteriene inntreffer:

- Overtrekk eller restanse over 90 dager, hvor restanse/overtrekk har oversteget 1.000 kroner
- Gjeldsordning, tvangsakkord, åpning av gjeldsforhandlinger eller melding om offentlig akkord
- Konkurs, åpning av konkurs eller melding om konkurs
- Konstatert tap eller individuell nedskrivning/tapsavsetning

Banken benytter PD-modellene ved innvilgelse og ved månedlig reklassifisering av kundene. PD-modellene blir også brukt i prisfastsettelse, løpende rapportering og engasjementsoppfølging.

Basert på beregnet PD tildeles hver kunde en risikoklasse og risikogruppe etter følgende skala:

Tabell 7 - Risikoklasser

PD	Risikoklasse	Risikogruppe	Moody's
< 0,1 %	A	Laveste risiko	AAA – A3
0,10 % - 0,25 %	B	Laveste risiko	Baa1 – Baa2
0,25 % - 0,50 %	C	Laveste risiko	Baa3
0,50 % - 0,75 %	D	Lav risiko	Ba1
0,75 % - 1,25 %	E	Lav risiko	Ba2
1,25 % - 2,50 %	F	Middels risiko	
2,50 % - 5,0 %	G	Middels risiko	Ba2 – B1
5,0 % - 10,0 %	H	Høy risiko	B1 – B2
10,0 % - 30,0 %	I	Høyeste risiko	B3 – Caa3
Misligholdt	J	Mislighold og nedskrevet	

Modellene gir en mellomting mellom helt stabile (TTC) og forventningsrette estimater (PIT). Dette skyldes at modellen bruker forklaringsvariabler som dels raskt fanger om endringer i en kundes økonomiske situasjon (eksempelvis betalingsanmerkninger) og andre forklaringsvariabler som endres tregere (eksempelvis regnskaps- eller ligningsinformasjon). Dette resulterer i at observerte misligholdsrate (DR) ofte avviker fra den estimerte (PD). Typisk vil observerte misligholdsrate svinge mer enn estimatene.

Tabell 8 - oppbygging PD-modeller

PD-modellenes oppbygging og kalibrering presenteres i tabellen nedenfor. Portefølje	Forklaringsvariabler	Metode	Usikkerhet	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Regnskap Betalingshistorikk og annen adferdsinformasjon Bransje Alder	Banken benytter en scorekort-modell basert på regresjonsanalyse, hvor historiske observasjoner benyttes til å predikere sannsynlighet for mislighold. Scorekortene er inndelt i ni bransjevarianter for å hensynta at forklaringsvariablene har ulik betydning for ulike bransjer. I tillegg kan kalibreringsnivået settes ulikt for ulike bransjer for å hensynta ulike historiske misligholdsnivå.	Usikkerhet hensyntas gjennom sikkerhetsmarginer på risikoklassenivå. Usikkerhet er et tema som vurderes i bankens periodiske validering av modellen.	Datagrunnlag for estimering og validering > 10 år. Ved kalibrering av nivå benyttes en metode lik den myndighetsbestemte for boliglån, men med andre parameterverdier. På denne måten tar banken hensyn til faktisk historisk misligholdsnivå ved predikering av fremtidig mislighold. Bankene benytter inntil 7 års historikk ved kalibrering av nivå, i tillegg til å inkludere antatt misligholdsrate i en kraftig lavkonjunkturer.	Ingen kunder kan tildeles en PD lavere enn 0,03 %.
Masse-marked	Ligningsinformasjon Likviditet og gjeld Betalingshistorikk og annen adferdsinformasjon Alder	Banken benytter en scorekort-modell basert på regresjonsanalyse, hvor historiske observasjoner benyttes til å predikere sannsynlighet for mislighold. Scorekortet har to varianter; Boliglån og PM Øvrig. Forklaringsvariablene vektet forskjellig i de to variantene. I tillegg kan kalibreringsnivået settes ulikt for de to variantene.	Usikkerhet hensyntas gjennom sikkerhetsmarginer på risikoklassenivå. I tillegg gir den myndighetsbestemte metoden er betydelig overestimering av faktisk misligholdsrate. Usikkerhet er et tema som vurderes i bankens periodiske validering av modellen.	Datagrunnlag for estimering og validering > 10 år. Ved kalibrering av nivå benyttes en myndighetsbestemt metode som tar hensyn til faktisk misligholdsrate i banken siste 7 år og en antatt misligholdsrate i en kraftig lavkonjunkturer.	Ingen boliglånskunder kan tildeles en PD lavere enn 0,2 %.

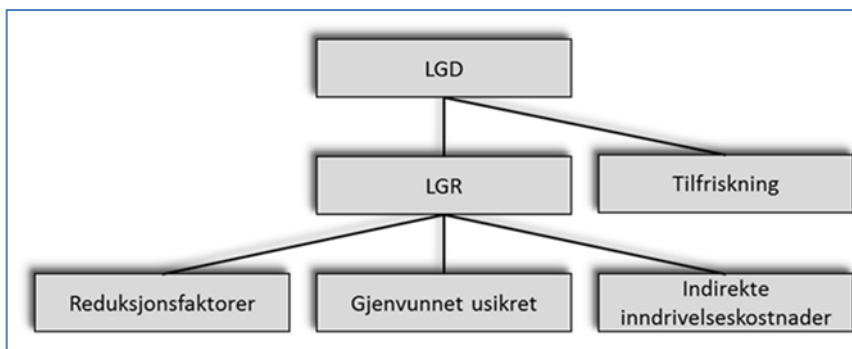
Modellen estimerer hvor mye av en ikke benyttet kredittramme som vil være utnyttet ved et framtidig misligholdstidspunkt. Banken benytter EAD-modellen ved innvilgelse av engasjementer og ved løpende (månedlige) reklassifiseringer av kundene.

Tabell 9 - Oppbygging EAD-modeller

Portefølje	Forklaringsvariabler	Metode	Usikkerhet	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Produkt Scoresegment PD	Banken benytter en modell som tildeler konverteringsfaktor basert på forklaringsvariablene. Modellen tar utgangspunkt i en antakelse om at eksisterende kunder vil ha en lavere KF enn nye kunder, offentlige kunder vil ha en lavere KF enn private selskap, og kunder med lav PD vil ha en lavere KF enn kunder med høy PD.	Usikkerhet hensyntas gjennom sikkerhetsmarginer	Ved kalibrering av nivå har vi benyttet historisk observerte nivå av KF, og vurdert nødvendigheten av evt. konjunkturtillegg. I vår modell tildeles kunder en KF mellom 40 % og 100 %.	Nivået på KF skal hensynta økonomiske nedgangstider. Konverteringsfaktor for garantier er myndighets-bestemt til 100 % for lånegarantier og 50 % for kontrakts- og andre garantier.
Massemarked	Produkt (rammelån)	Alle kunder tildeles samme KF; 1		Det kontrolleres at historisk observerte verdier ligger under estimerte, og at evt. konjunktur-effekter er tilstrekkelig hensyntatt.	

LGD

Modellen estimerer hvor mye av EAD banken må ta som tap dersom kunden går i mislighold. Banken benytter LGD-modellen ved innvilgelse av engasjementer og ved løpende (månedlige) reklassifiseringer av kundene. LGD-modellen består av flere delmodeller

Figur 78 - Oppbygging, LGD-modellen

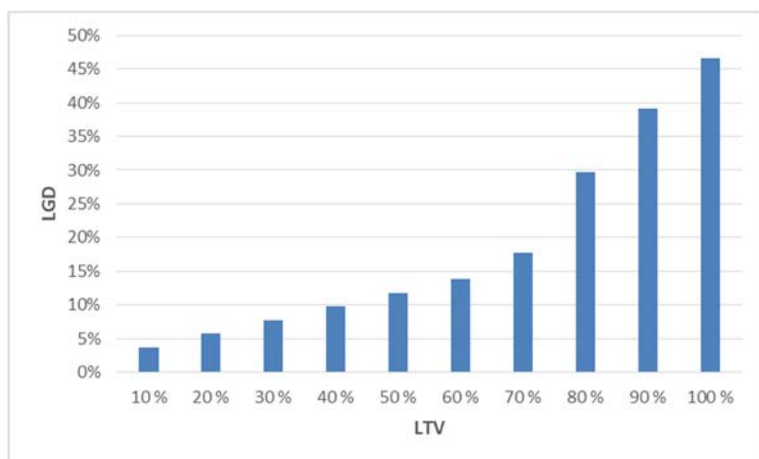
Tabell 10 - Beskrivelse LGD-modell

Portefølje	Forklaringsvariabler	Metode	Usikkerhet	Historikk og kalibrering	Regulatoriske krav
Foretak	Sikkerheter Kundetype EK-andel EAD	Banken benytter en strukturell modell som estimerer LGD basert på delmodeller.	Usikkerhet er hensyntatt gjennom sikkerhetsmarginer både på delmodell- og totalmodellnivå.	Ved kalibrering av sikkerhets-verdier (reduksjons-faktorer), tilfriskning, gjenvunnet usikret og indirekte inndrivelses-kostnader benytter banken egne observasjoner tilbake til 2007, i tillegg til ekspert-vurderinger og nasjonale og internasjonale analyser og statistikk. For å sikre konservative estimater har banken implementert minimums-verdier for LGD.	Banken er pålagt å inkludere en myndighets-bestemt sikkerhets-margin i sine LGD-estimater.
Masse-marked	Sikkerheter Produkt	Sikkerheter er den dominerende forklaringsvariabelen.			For boliglån er det innført et gulv for LGD på porteføljenivå. Dette overstiger bankens egne LGD-estimater.

Sikkerheter er den dominerende forklaringsvariabelen i LGD-modellen. Å ha gode estimater på sikkerhetenes verdi er derfor avgjørende for kvaliteten i LGD-modellens estimater. Videre er det slik at LGD-estimatet skal ta hensyn til en framtidig lavkonjunktur, noe som betyr at dagens markedsverdi ikke kan legges til grunn som sikkerhetsverdi.

- Gode estimater på sikkerhetsverdien sikres gjennom regelmessige oppdateringer av markedsverdier. Til dette benyttes ulike kilder, avhengig av type objekt stilt som sikkerhet. For næringseiendommer og skip innhentes takster, for boligeiendommer benyttes i stor grad estimater fra nasjonale leverandører av slik informasjon, mens vi for de fleste øvrige aktiva benytter regnskapsinformasjon. Som en del av sitt IRB-system har banken rutiner for hvordan og hvor ofte de ulike objekttypene skal verdivurderes.
- For å sikre at sikkerhetsverdiene er tilpasset en framtidig lavkonjunktur reduseres markedsverdien med en reduksjonsfaktor. Denne faktoren er spesifikk for den enkelte objekttype, og er satt ut i fra historiske observasjoner av prisfall, bankens egne realisasjoner og ekspertvurderinger av framtidige fallhøyder.

Sikkerhetenes betydning for estimert LGD er vist i figuren nedenfor. Denne tar utgangspunkt i et lån med pant i bolig. Ulik belåningsgrad (LTV) gir ulik LGD. Mens LTV benytter dagens markedsverdi på pantobjektet, benytter LGD en redusert verdi på pantobjektet for å hensynta et mulig prisfall i en framtidig lavkonjunktur. For boligeiendommer benytter banken en reduksjonsfaktor på 40 %. Grafen inkluderer effekt av det myndighetsbestemte LGD-gulvet for boliglån.

Figur 89 - Sammenheng mellom LTV og regulatorisk LGD

Ut over sikkerhetene benytter LGD-modellen estimater for tilfriskningssannsynlighet, gjenvunnet usikret og indirekte inndrivelseskostnader for å estimere tapsgraden.

- Tilfriskningssannsynlighet er sannsynligheten for at en kunde som har gått i mislighold blir «frisk» uten å gå veien om restrukturering og / eller gjeldsettergivelse.
 - For foretakskunder er estimatet basert på kundetype, egenkapitalandel og størrelse på EAD. Kundene tildeles en sannsynlighet for tilfriskning mellom 0 % og 30 %.
 - For massemarked er estimatet bestemt av om det er et boliglån eller ikke.
- Gjenvunnet usikret er et anslag på hvor stor del av usikret EAD som gjenvinnes, dvs. uten realisasjon av sikkerheter. Alle foretakskunder tildeles samme estimat. Det samme gjelder massemarkeds kunder.
- Indirekte inndrivelseskostnader er kostnader banken har knyttet til avviklingsarbeid, men som ikke kan henføres til bestemte engasjement. Alle kunder (foretak og massemarked) tildeles samme estimat.

Forventet tap - EL

Forventet tap beregnes ved å multiplisere PD, EAD og LGD.

Uventet tap - UL

Uventet tap, eller kapitalkrav, er et uttrykk for den egenkapital banken må holde bak hver eksponering for å kunne dekke ethvert tap som kan oppstå innenfor et konfidensnivå på 99,9 %. Til fradrag kommer det som allerede er beregnet som Forventet tap. Denne usikkerheten rundt mulig tapsnivå varierer mellom kundene, og avhenger bl.a. av kundetype, løpetid, sikkerhetsdekning og stabilitet i betjeningsevnen. Konsernet benytter metoden for beregning av kapitalkrav som er nedfelt i kapitalkravsforskriften både for interne og regulatoriske beregninger.

Risikoprising

Alle kreditter i porteføljen til SpareBank 1 SMN prises i forhold til engasjementets risiko i den forstand at høyere risiko medfører høyere pris. De hovedelementer som inngår i denne vurderingen er kundens samlede rentenetto, andre inntekter, forventet tap, anslåtte driftskostnader, kapitalbinding og bankens avkastningskrav. Både forventet tap, driftskostnader og kapitalbinding vil være påvirket av vurdert risiko for kunden/engasjementet.

Risikovurderingene tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem mht vurdering av gjeldsbetjeningsevne og sikkerhetsdekning. Hvorvidt prisen til sjuende og sist kan forsvares vil imidlertid også avgjøres av prisingen til viktige konkurrenter og strategiske hensyn.

SpareBank 1 SMN har en prisingsmodell som tar hensyn til disse elementene og beregner avkastning i forhold til avkastningskravet / EVA (Economic Value Added). Banken følger også opp lønnsomheten til hver kunde ved innsamling og analyse av historiske data månedlig. I lønnsomhetsvurderingene inngår de samme elementene som beskrevet ovenfor.

3.1.4 Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak

SpareBank 1 SMN benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen i hvert enkelt engasjement. For foretak benyttes det i tillegg ulike typer Covenants i kredittavtalene i de tilfellene der dette er hensiktsmessig. Bruk av covenants gir banken sikkerhet for at selskapet holder forsvarlige nivåer av for eksempel likviditet og egenkapital, eller at selskapet etterlever gjeldende lover og forskrifter knyttet til sin virksomhet.

For personkunder tas det hovedsakelig pant i fast eiendom (bolig). For foretak tas det pant i ulike typer sikkerheter.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stille sikkerheter på bakgrunn av statistiske data over tid, samt ekspertvurderinger i tilfeller hvor statistiske data ikke har tilstrekkelig utsagnskraft. Realisasjonsverdiene er satt slik at de ut fra en konservativ vurdering reflekterer antatt realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

I personmarkedet fastsettes markedsverdien for fast eiendom enten ved å benytte kjøpesum i henhold til kontrakt, meglertakst/takst eller verdierestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom). Eiendomsverdi er et informasjons- og analyseverktøy som gir tilgang til estimert markedsverdi for eiendommer i Norge. I personmarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn fast eiendom.

I bedriftsmarkedet beregnes sikkerhetsverdi på næringseiendommer ved hjelp av yieldmetoden, der verdigrunnlaget er nåverdien av forventede netto kontantstrømmer tilknyttet eiendommen. Yield reflekterer avkastningen en investor vil kreve ved investering i eiendommen og påvirkes blant annet av faktorer som eiendommens beliggenhet og beskaffenhet, leiekontraktens varighet, leietakernes soliditet, reguleringsrisiko og forventet langsiktig risikofri rente. Realisasjonsverdien på de stille sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, som reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper.

Reduksjonsfaktorene for alle typene av sikkerheter er satt på bakgrunn av verdifall man må kunne vente i en kraftig økonomisk nedgangstid.

3.1.5 Validering

Det er viktig at valideringen av kredittmodellene skjer med tilstrekkelig grad av uavhengighet. Med uavhengighet menes i denne sammenheng at det er uavhengighet mellom enhetene som utvikler kredittmodellene og de som validerer de samme modellene. Dette for å sikre at valideringen er objektiv og uten at det kan mistenkes å ligge incitament for en pynting av valideringsresultatene.

I RTS 2016/03 fra EBA fra juli 2016 utdypes kravene til uavhengighet i valideringsfunksjonen. Her presenteres to sentrale roller:

- Credit risk control unit (CRCU)
Denne enheten har som ansvar å utvikle kredittmodellene og overvåke ytelsen i disse.
- Validation function
Denne enheten har ansvaret for validering av modellene og anvendelsen av disse.

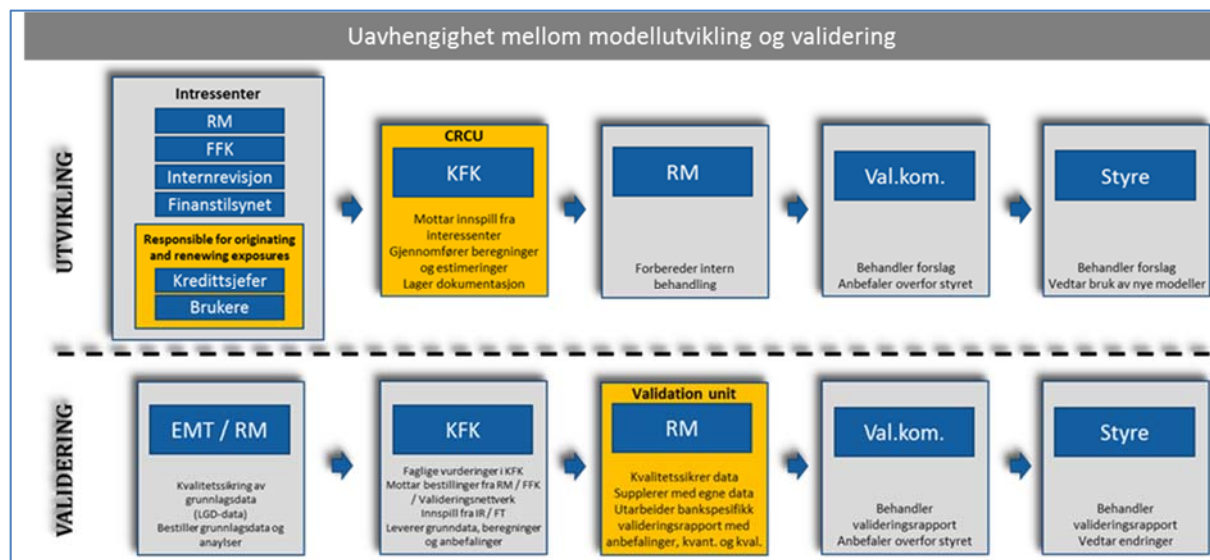
Det er altså «Validation function» som skal være ansvarlig for validering av kredittmodellene og anvendelsen av disse. I SpareBank 1 SMN ivaretas dette av Risk Management, som er ansvarlig for både kvalitativ og kvantitativ validering, samt utarbeidelse av valideringsrapporter til valideringskomiteen, ledelsen og styret. Gjennom valideringsarbeidet innhentes både datagrunnlag og analyser / vurderinger fra enheter. For kvalitativ validering innhentes vurderinger og kontroller utført av linjeenheter. For kvantitativ validering benyttes innspill fra bankens egen Kredittanalyse-avdeling, alliansens valideringsnettverk og alliansens Kompetansesenter for Kredittmodeller (KFK).

- Kredittanalyse-avdelingen bidrar med sin kompetanse rundt bransjespesifikke vurderinger, typisk Næringseiendom og Offshore.
- Alliansens valideringsnettverk utveksler erfaringer og forslag til forbedringer i valideringsarbeidet. I tillegg utarbeider valideringsnettverket felles bestillinger av datagrunnlag og analyser fra KFK. KFK er derfor en viktig bidragsyter av datagrunnlag, analyser og innspill til valideringsarbeidet. I vedlegg 1a og 1 b finnes bankens skisse for innhold og struktur i valideringsrapporten. Disse ble sendt KFK som bestillinger av datagrunnlag og analyser som grunnlag for årets valideringsrapport. Tilsvarende bestillinger er også oversendt tidligere år.

- I tillegg til datagrunnlag og analyser, gir også KFK anbefalinger om endringer i modeller og estimater når de vurderer dette som nødvendig. Årets bidrag finnes i vedlegg 2a og 2b (2b er en oppdatert versjon av LGD-kapitlene i 2a)

Basert på innspill fra disse enhetene, samt egne analyser og vurderinger, gjennomfører Risk Management bankens selvstendige validering av kredittmodeller og anvendelse av disse.

Uavhengigheten (og samspillet) mellom enhetene som inngår i bankens utvikling og validering av kredittmodellene er vist i figuren nedenfor.

Figur 210 - roller i valideringen

Roller

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av forretningsenhetene og rapporterer direkte til administrerende direktør. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikokesponeeringen. Avdelingen arbeider tett sammen med SpareBank 1-alliansen sitt Kompetansesenter for Kredittmodeller som er lokalisert hos SpareBank 1 SR-Bank. Kompetansesenteret er ansvarlig for å utvikle og kvalitetssikre kredittmodeller i tråd med ledende internasjonal praksis.

Internrevisjonen er et uavhengig kontrollorgan som overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets internrevisjonsfunksjon er outsourcet, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring blir kontinuerlig gjennomgått i konsernet.

Styret har det overordnede ansvar for forvaltning og organisering av konsernet i tråd med lover, vedtekter og forskrifter. Styret er ansvarlig for at de midler konsernet råder over forvaltes på en trygg og hensiktsmessig måte. Av dette følger at styret også har plikt til å påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styremedlemmene skal utvise forsvarlig skjønn ved utøvelse av sitt ansvar og oppgaver.

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Konsernets styre fastsetter de overordnede målsettingene som risikoprofil, avkastningsmål og hvordan kapitalen skal fordeles på de ulike forretningsområdene. Styret fastlegger også de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet. Styret har vedtatt etikkregler som bidrar til bevisstgjøring og etterlevelse av den etiske standarden som er satt for konsernet.

Valideringskomiteen/Risikoutvalget skal forberede saker for styret i forbindelse med finansinstitusjonens samlede risiko og i kontrollen av om styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten.

3.1.5.1 Valideringen

Validering av bankens IRB-modeller er viktig for å sikre at modellenes estimater er i tråd med den faktiske risikoen banken er eksponert for. Valideringen representerer derfor en viktig kvalitetssikring av bankens IRB-system. IRB-systemet etterprøves gjennom både kvantitativ- og kvalitativ validering i tråd med kapitalkravsforskriftens § 16-2 og § 16-3.

Kvalitativ validering er en prosess som sikrer at modellene er tilpasset bankens porteføljer og at de utgjør en sentral bestanddel av bankens risikostyring og beslutningstaking. IRB-systemet omfatter også de modeller, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som er knyttet til klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko ved bruk av IRB-modeller.

Kvantitativ validering er beskrevet i tabellen nedenfor.

Tabell 11 - tester kvantitativ validering

	Egnethet og stabilitet	Rangeringsevne	Nivå
PD	Valideringen undersøker om populasjonen modellen anvendes på er lik modellens estimeringsgrunnlag. Denne skjer både gjennom statistiske tester og kvalitative vurderinger av datagrunnlaget og endringer i kundemassen.	Vi tester modellens evne til å skille mellom kunder som går i mislighold og kunder som ikke går i mislighold. Til dette benytter banken både enkle migreringsmatriser og statistiske analyser	Gjennom valideringen kontrollerer vi at estimert nivå er tilstrekkelig høyt målt mot faktiske observasjoner av misligholdsraten. For å definere hva som er tilstrekkelig høyt bruker vi inntil sju års misligholdshistorikk, og tar i tillegg høyde for antatt misligholdsrate i en lavkonjunktur.
EAD (KF)	Vi gjør en kvalitativ vurdering av om modellen er tilpasset kundegrunnlaget. Observasjoner som representerer støy ift. hva vi ønsker å måle blir fjernet.	I motsetning til mislighold (PD) har ikke konverteringsfaktoren (KF) et binært utfall (mislighold eller ikke mislighold). Ved vurdering av rangeringsevnen til EAD-modellen ser vi derfor på om modellen klarer å skille mellom kunder med høy KF fra de med lav KF.	Gjennom valideringen kontrollerer vi at estimert nivå er tilstrekkelig høyt målt mot faktiske observasjoner.
LGD	Vi gjør en kvalitativ vurdering av om modellen er tilpasset kundegrunnlaget. Observasjoner som representerer støy ift. hva vi ønsker å måle blir fjernet.	Vurdering av rangeringsevne til LGD-modellen har samme tilnærming som EAD-modellen. Vi vurderer om LGD-modellen klarer å skille mellom misligholdskunder med høy tapsgrad fra de med lav tapsgrad.	Vurdering av om LGD-modellens estimater er tilstrekkelig høye må ta hensyn til at estimert LGD skal være kalibrert mot en lavkonjunktur. Dette gjør vurderingen av estimater i normalkonjunkturer utfordrende. Estimerte verdier måles mot bankens historisk observerte verdier og antatte nivåer i en lavkonjunktur.

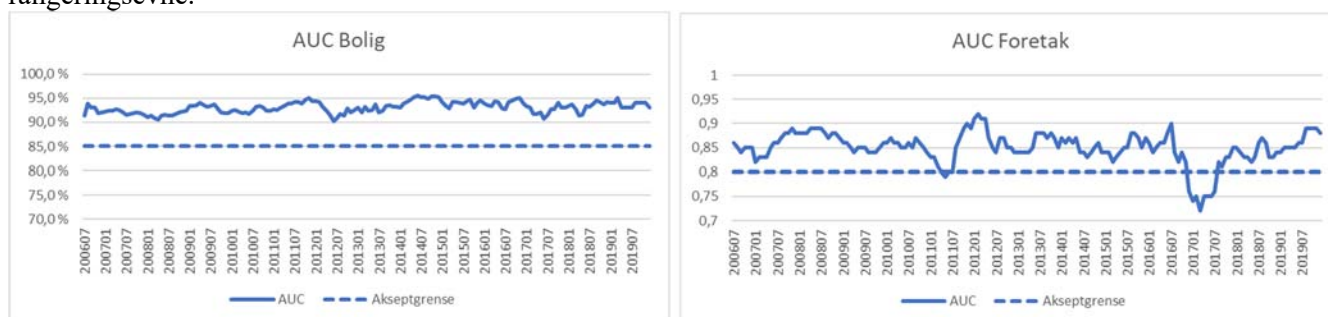
3.1.5.2 PD

Rangeringsevne er en viktig egenskap ved en PD-modell. Vi måler modellenes rangeringsevne med en metode kalt AUC. Beregnet AUC for en modell gjør oss i stand til å klassifisere modellens rangeringsevne etter følgende skala.

Tabell 12 - vurdering av rangeringsevne PD

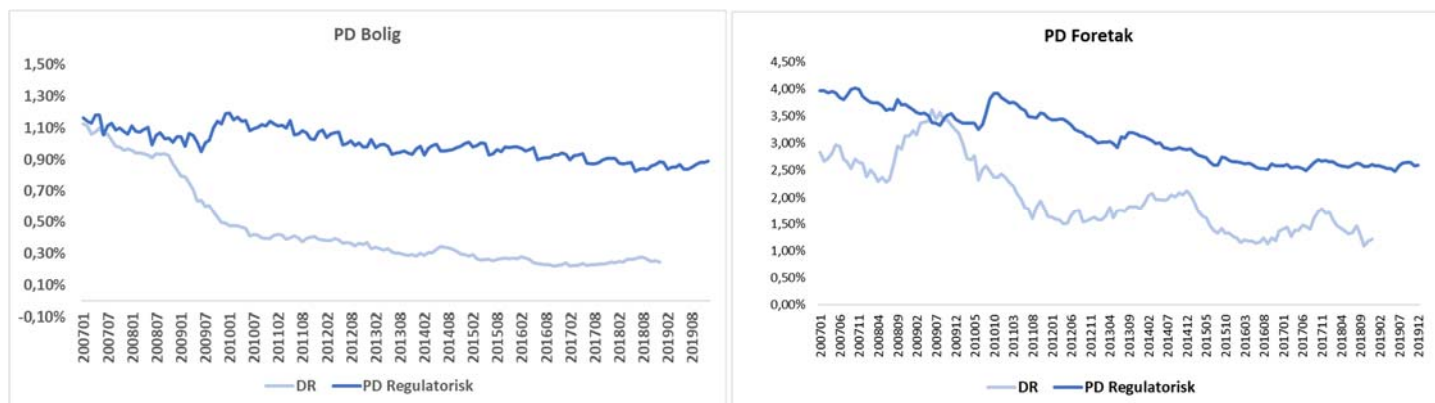
AUC	Rangeringsevne
0 % - 50 %	Ingen
50 % - 70 %	Lav
70 % - 80 %	Akseptabel (minimumskrav)
80 % - 90 %	Høy
90 % - 10 %	Meget høy

Rangeringsevnen til PD-modellen for hhv. Boliglån og Foretak er vist nedenfor. Datagrunnlaget inkluderer lån solgt til BoligKreditt og NæringsKreditt. Fallet i AUC for Foretaksmodellen i 2017 skyldes noen kunder innenfor oljerelatert virksomhet som pga. oljeprisfallet og betydelig lavere aktivitet gikk fra lav estimert risiko til eksponeringer med nedskrivning i løpet av kort tid. Ut over disse observasjonene har våre modeller vist en høy rangeringsevne.

Figur 1044 - historisk rangeringsevne PD

Grafen nedenfor historisk utvikling i estimert (PD) og observert misligholdsrate (DR) for hhv. Boliglån og Foretak i morbanken. Grafene viser en overestimering av misligholdsraten for begge porteføljene.

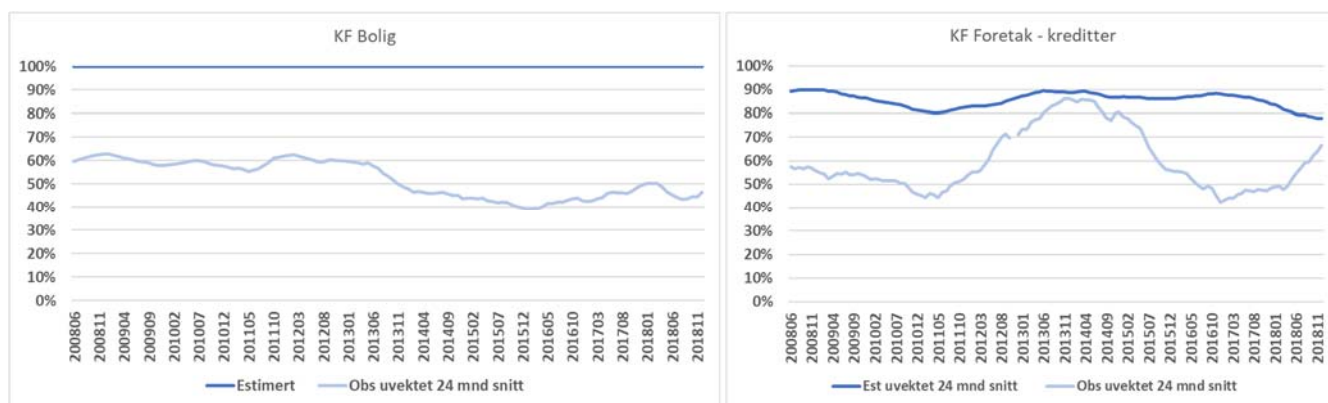

Figur 1142 - utvikling regulatorisk PD og DR

3.1.5.3 EAD

Pga. få observasjoner hver måned, vil observert KF svinge mye. Vi har derfor valgt å se på et 24 måneders glidende snitt av observasjonene, og måle disse mot estimatene. For boliglånsporteføljen ser vi en betydelig

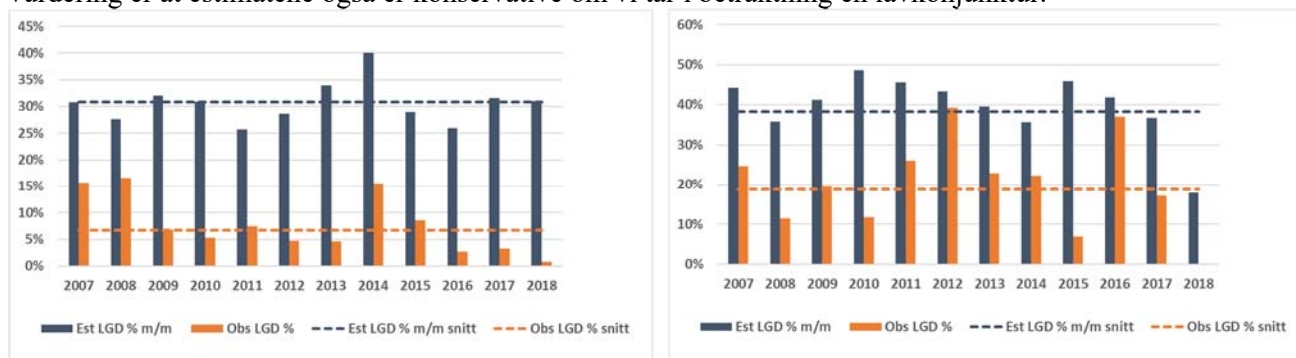
overestimering. For foretak svinger observasjonene mer, og har tidvis ligget over estimatene. Så langt har vi ikke vurdert det nødvendig å endre estimatene. Observasjonene i grafene gjelder morbank.

Figur 1213 - utvikling estimert og observert KF

3.1.5.4 LGD

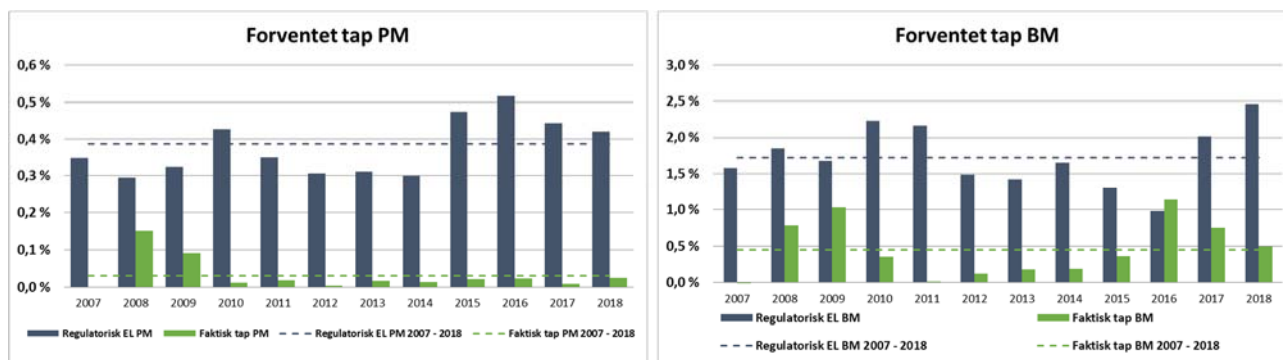
I grafene nedenfor inngår observasjoner tom. 2018 i morbank, da valideringsrapport for 2019 ennå ikke foreligger. Vår validering viser at estimatene har betydelige sikkerhetsmarginer ift. observerte verdier. Vår vurdering er at estimatene også er konservative om vi tar i betraktning en lavkonjunktur.

Figur 1314 - utvikling estimert og observert LGD

3.1.5.5 EL

Grafene nedenfor viser EL i prosent av EAD for morbank ved inngangen til året mot observerte bokførte tap i prosent av EAD ved utgangen av året. Det er store marginer mellom estimerte og observerte verdier for EL.

Figur 1415 - Sammenligning regulatorisk EL mot faktiske tap

Tabell 13 - engasjement fordelt på sektor og næring

Brutto utlån fordelt på sektor og næring	Bto utlån	Engasjement
Lønnstakere o.l	75.203	80.932
Offentlig forvaltning	12	525
Jordbruk,skogbruk, fiske og fangst	13.558	14.505
Havbruk	1.132	1.901
Industri og bergverk	2.595	5.668
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	3.970	6.686
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.517	4.908
Sjøfart og offshore	4.660	7.887
Eiendomsdrift	13.211	14.067
Forretningsmessig tjenesteyting	2.146	3.023
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	5.409	7.844
Øvrige sektorer	1.863	2.367
Sum totalt engasjement fordelt på sektor og nærin	126.276	150.313
Gjennomsnitt	119.935	142.160

Tabell 14 - engasjement fordelt på geografiske områder

Brutto utlån fordelt på geografiske områder	Bto utlån	Engasjement
Trøndelag	79.487	93.462
Møre og Romsdal	26.113	34.635
Sogn og Fjordane	1.159	1.204
Nordland	1.296	1.337
Oslo	6.276	6.831
Landet for øvrig	11.597	12.481
Utlandet	349	362
Sum brutto utlån fordelt på geografiske områder	126.278	150.313
Gjennomsnitt	123.376	146.831

Tap og nedskrivninger

Bankens utlånsportefølje reklassifiseres månedlig.

Kunder med objektive bevis på tap grunnet betalingsmislighold, svekkelse i kredittverdighet eller andre objektive kriterier er gjenstand for en individuell gjennomgang og beregning av tap. Dersom bankens beregninger viser at nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på estimeringstidspunktet er lavere enn lånets bokførte verdi plasseres utlånet i trinn 3 og det foretas nedskrivning for beregnet tap. Stor grad av skjønn kreves for å vurdere bevis på tap, og estimering av beløp og tidfesting av fremtidige kontantstrømmer for å fastsette beregnet tap påvirkes av dette skjønnet. Endringer i disse faktorene vil kunne påvirke størrelsen på avsetningen for tap. Hvor sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og vurdering av sikkerhetsverdier kan i slike tilfeller være beheftet med betydelig usikkerhet.

For utlån i trinn 1 og 2 foretas det en beregning av forventet kreditt-tap ved bruk av bankens tapsmodell basert på estimater for sannsynlighet for tap (PD) og tap ved mislighold (LGD), samt eksponering (EAD). Vurdering av nedskrivning for forventet tap vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Forutsetninger og estimater vil kunne medføre vesentlige endringer i avsetning fra periode til periode som påvirker bankens resultater.

De viktigste inputfaktorene i bankens tapsmodell som bidrar til vesentlige endringer i tapsestimatet og er gjenstand for stor grad av skjønn er følgende:

- Bruk av framoverskuende informasjon og framskrivning av makroøkonomiske variabler for flere scenarier og sannsynlighetsvekting av disse
- Fastsettelse av hva en vesentlig økning i kredittrisiko er for et utlån

Bruk av framoverskuende informasjon

Måling av forventet kredittap for hvert trinn krever både informasjon om hendelser og nåværende forhold samt forventede hendelser og fremtidige økonomiske forhold. Estimering og bruk av framoverskuende informasjon krever stor grad av skjønn. Input på PD og LGD som benyttes for å estimere trinn 1 og trinn 2 avsetning for tap beregnes basert på de makroøkonomiske variabler som korrelerer med kredittap i de relevante porteføljer. Hvert makroøkonomiske scenario som benyttes, inkluderer en projeksjon i en femårsperiode. Vårt estimat på forventet kredittap i trinn 1 og 2 er et sannsynlighetsvektet snitt av tre scenarier; Basis, oppside og nedside. Vårt basisscenario er basert på pengepolitisk rapport fra Norges Bank. Oppside og nedside scenarier er designet med hovedvekt på utvikling i konjunkturer, med hovedvekt på arbeidsledighet og disse vektet med utgangspunkt i vårt beste estimat på sannsynlighet for de ulike utfallene representert. Estimaten oppdateres kvartalsvis. Dersom man doblet nedsidescenarioets sannsynlighet fra 10 til 20 prosent ved utgangen av 2019 ville dette medført en økning i tapsavsetningene på 61 millioner kroner for morbanken og 68 millioner kroner for konsernet.

Fastsettelse av vesentlig økning i kredittrisiko:

Vurderingen av hva som er vesentlig økning i kredittrisiko krever stor grad av skjønn. Bevegelser mellom trinn 1 og trinn 2 er basert på hvorvidt instrumentets kredittrisiko på balansedagen har økt vesentlig relativt til tidspunktet for førstegangsinnregning. Denne vurderingen gjøres med utgangspunkt i instrumentets livstids PD, og ikke forventede tap.

Vurderingen gjøres på hvert enkelt instrument. Vår vurdering gjennomføres minimum kvartalsvis, basert på tre forhold:

- Banken benytter både absolutte og relative endringer i PD som kriterie for flytting til trinn 2. En endring i PD med over 150 prosent er vurdert å være en vesentlig endring i kredittrisiko. I tillegg må endringen i PD minimum være over 0,6 prosentpoeng.
- Det gjøres i tillegg en kvalitativ vurdering basert på hvorvidt engasjementet har vesentlig økt kredittrisiko dersom det er gjenstand for særskilt overvåking.
- I tillegg vil kunder med mer enn 30 dagers betalingsforsinkelse alltid flyttes til trinn 2.
- Hvis noen av de nevnte forhold indikerer at en vesentlig økning i kredittrisiko har inntruffet, blir instrumentet flyttet fra trinn 1 til trinn 2.

Tabell 15 - Utvikling i nedskrivninger på utlån og garantier

Tap på utlån	PM	BM	Totalt
Periodens endring i tapsavsetninger	34	212	246
Mertap ved konstatering	40	22	62
- Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	(6)	(2)	(8)
Sum tap på utlån og garantier	68	231	299

Total balanseført tapsavsetning (mill. kr)	Trinn1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Privatmarked				
Balanse 1. januar	27	62	31	120
Overført til (fra) trinn 1	10	-10	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-2	2	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-	(3)	3	-
Netto ny måling av tap	(11)	24	18	30
Nye utstedte eller kjøpte utlån	13	17	1	31
Utlån som har blitt fraregnet	-11	-20	-1	-33
Konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-5	-5
Balanse 31. desember	25	73	45	143
Næringsliv				
Balanse 1. januar	64	148	382	594
Overført til (fra) trinn 1	19	-19	-	-
Overført til (fra) Trinn 2	-8	8	-	-
Overført til (fra) Trinn 3	-	-	1	-
Netto ny måling av tap	(17)	98	185	266
Nye utstedte eller kjøpte utlån	27	20	1	48
Utlån som har blitt fraregnet	-20	-43	0	-63
Konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-27	-27
Balanse 31. desember	66	210	541	817
Total balanseført tapsavsetning	91	283	586	961

Tabell 16 Opplysninger pr risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes

2019

Engasjementskategori	Risikoklasse	Brutto engasjementsbeløp på balansen	Brutto engasjementsbeløp utenom balansen	EAD	Vektet gjennomsnittlig PD	Vektet gjennomsnittlig LGD	RWA	RWA etter SMB rabatt	Gjennomsnittlig risikovekt	Forventet tap
SMB	A	-	-	-	-	-	-	-	0	-
SMB	B	478.055	109.285	579.569	0,22 %	34,6 %	212.867	203.700	35,1 %	451
SMB	C	1.738.426	715.091	2.195.071	0,35 %	22,9 %	656.491	584.194	26,6 %	1.761
SMB	D	1.085.622	446.952	1.348.946	0,62 %	29,5 %	625.745	550.284	40,8 %	2.492
SMB	E	3.003.458	732.755	3.507.106	1,04 %	27,7 %	1.865.702	1.778.358	50,7 %	9.973
SMB	F	2.233.377	705.005	2.698.683	1,73 %	35,4 %	1.944.323	1.825.381	67,6 %	16.913
SMB	G	2.449.956	924.967	3.122.704	3,69 %	37,4 %	3.092.595	2.901.439	92,9 %	43.021
SMB	H	911.783	188.032	1.039.571	7,00 %	38,0 %	1.194.769	1.094.252	105,3 %	28.035
SMB	I	476.895	206.903	602.057	16,21 %	27,2 %	679.496	621.167	103,2 %	30.409
SMB	J	8.255	4.012	10.261	100,00 %	44,2 %	5.472	5.472	53,3 %	4.533
SMB	K	998.038	390.889	1.381.769	100,00 %	0,0 %	2.521.429	2.521.429	182,5 %	375.251
SMB	Subtotal	13.383.866	4.423.890	16.485.736	10,79 %	28,86 %	12.798.890	12.085.675	73,3 %	512.839
Spesialiserte foretak	A	6.728	-	6.728	0,1 %	21,8 %	1.116	873	13,0 %	1
Spesialiserte foretak	B	551.406	48.576	586.284	0,2 %	21,6 %	127.743	112.908	19,3 %	274
Spesialiserte foretak	C	7.289.883	1.433.317	8.186.442	0,4 %	20,9 %	2.418.732	2.357.019	28,8 %	6.361
Spesialiserte foretak	D	2.981.129	893.905	3.551.023	0,6 %	24,1 %	1.345.760	1.296.522	36,5 %	5.159
Spesialiserte foretak	E	3.185.228	281.988	3.400.306	1,0 %	23,5 %	1.546.014	1.481.337	43,6 %	7.796
Spesialiserte foretak	F	3.880.617	603.911	4.382.989	1,7 %	25,4 %	2.383.214	2.229.808	50,9 %	20.281
Spesialiserte foretak	G	3.054.637	350.339	3.345.507	3,4 %	27,6 %	2.381.984	2.256.579	67,5 %	32.397
Spesialiserte foretak	H	733.436	267.873	986.441	7,0 %	33,0 %	975.206	901.845	91,4 %	22.851
Spesialiserte foretak	I	446.013	25.736	463.128	14,6 %	35,1 %	650.140	598.594	129,3 %	22.853
Spesialiserte foretak	J	8.644	997	9.143	100,0 %	39,7 %	612	612	6,7 %	3.633
Spesialiserte foretak	K	93.359	240	93.479	100,0 %	0,0 %	149.391	149.391	159,8 %	30.649
Spesialiserte foretak	Subtotal	22.231.079	3.906.882	25.011.470	2,07 %	24,08 %	11.979.911	11.385.487	45,5 %	152.255
Øvrig foretak	A	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øvrig foretak	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øvrig foretak	C	200.855	472.342	459.526	0,3 %	29,6 %	171.714	171.714	37,4 %	431
Øvrig foretak	D	93.798	111.202	160.519	0,6 %	40,3 %	84.754	84.754	52,8 %	366
Øvrig foretak	E	509.226	352.278	716.136	0,9 %	29,6 %	397.620	397.620	55,5 %	1.970
Øvrig foretak	F	328.222	120.254	406.479	2,1 %	34,8 %	331.610	331.388	81,5 %	3.089
Øvrig foretak	G	47.132	177.170	177.501	3,6 %	44,4 %	227.084	227.084	127,9 %	2.841
Øvrig foretak	H	171.822	40.016	207.746	6,8 %	20,8 %	159.572	159.168	76,6 %	2.867
Øvrig foretak	I	411.154	2.083	413.028	21,2 %	25,1 %	590.889	590.889	143,1 %	22.099
Øvrig foretak	J	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øvrig foretak	K	334.265	108.213	442.478	100,0 %	0,0 %	195.652	195.652	44,2 %	195.281
Øvrig foretak	Subtotal	2.096.472	1.383.559	2.983.413	19,05 %	26,15 %	2.158.894	2.158.268	72,3 %	55.183

Engasjementskategori	Risikoklasse	Brutto engasjementsbeløp på balansen	Brutto engasjementsbeløp utenom balansen	EAD	Vektet gjennomsnittlig PD	Vektet gjennomsnittlig LGD	RWA	RWA etter SMB rabatt	Gjennomsnittlig risikovekt	Forventet tap
Massemarked SMB	A	-	-	-			-			-
Massemarked SMB	B	1.968.322	436.307	2.398.108	0,2 %	18,9 %	197.651	171.867	7,4 %	641
Massemarked SMB	C	1.673.632	87.010	1.757.390	0,4 %	25,5 %	291.502	245.584	13,3 %	1.210
Massemarked SMB	D	941.618	30.587	970.811	0,6 %	26,0 %	236.737	200.526	20,4 %	1.081
Massemarked SMB	E	926.754	21.610	946.653	0,9 %	27,6 %	323.439	263.698	29,6 %	1.880
Massemarked SMB	F	571.404	15.335	585.782	1,7 %	28,7 %	301.851	246.130	41,9 %	1.487
Massemarked SMB	G	297.972	4.843	302.491	3,5 %	28,3 %	221.364	188.141	70,0 %	1.171
Massemarked SMB	H	227.461	3.097	230.261	7,2 %	28,3 %	249.635	199.190	81,3 %	1.397
Massemarked SMB	I	453.960	3.688	457.249	23,6 %	29,6 %	728.555	595.375	113,7 %	10.607
Massemarked SMB	J	28.550	78	28.590	100,0 %	30,5 %	7.374	7.374	81,6 %	280
Massemarked SMB	K	4.985	-	4.985	100,0 %	25,9 %	6.087	6.087	88,2 %	5.358
Massemarked SMB	Subtotal	7.094.659	602.554	7.682.319	2,7 %	24,4 %	2.564.195	2.123.973	22,8 %	25.112
Massemarked pant i fast eiendom	A	-	-	-						-
Massemarked pant i fast eiendom	B	15.576.123	1.969.974	17.545.333	0,21 %	19,3 %	1.479.875	1.479.875	8,4 %	7.029
Massemarked pant i fast eiendom	C	20.464.479	284.310	20.747.594	0,37 %	24,3 %	3.342.187	3.342.187	16,1 %	18.615
Massemarked pant i fast eiendom	D	12.555.946	66.954	12.622.861	0,61 %	26,6 %	3.201.079	3.201.079	25,4 %	20.657
Massemarked pant i fast eiendom	E	9.700.826	34.186	9.735.012	0,94 %	27,6 %	3.420.317	3.420.317	35,1 %	25.311
Massemarked pant i fast eiendom	F	3.924.946	10.208	3.935.154	1,67 %	28,1 %	2.034.120	2.034.120	51,7 %	18.425
Massemarked pant i fast eiendom	G	1.615.955	6.096	1.622.051	3,59 %	26,6 %	1.249.808	1.249.808	77,1 %	15.484
Massemarked pant i fast eiendom	H	1.187.057	3.328	1.190.385	6,97 %	26,2 %	1.278.099	1.278.099	107,4 %	21.961
Massemarked pant i fast eiendom	I	1.526.942	1.752	1.528.694	24,70 %	24,6 %	2.160.934	2.160.934	141,4 %	94.029
Massemarked pant i fast eiendom	J	227.024	79	227.103	100,00 %	28,3 %	83.752	83.752	36,9 %	64.376
Massemarked pant i fast eiendom	K	43.783	-	43.783	100,00 %	15,4 %	131.834	131.834	301,1 %	6.728
Massemarked pant i fast eiendom	Subtotal	66.823.082	2.376.886	69.197.971	1,64 %	24,23 %	18.382.005	18.382.005	26,6 %	292.614
Øvrig massemarked	A	-	-	-			-			-
Øvrig massemarked	B	414.526	117.327	531.498	0,21 %	50,5 %	117.360	117.360	22,1 %	551
Øvrig massemarked	C	618.196	53.069	671.021	0,38 %	50,7 %	218.041	218.041	32,5 %	1.279
Øvrig massemarked	D	452.472	19.150	471.546	0,61 %	50,3 %	201.474	201.474	42,7 %	1.453
Øvrig massemarked	E	360.685	10.946	371.632	0,95 %	50,3 %	196.623	196.623	52,9 %	1.786
Øvrig massemarked	F	165.534	2.302	167.835	1,68 %	51,0 %	110.466	110.466	65,8 %	1.440
Øvrig massemarked	G	92.072	2.525	94.597	3,35 %	50,5 %	71.406	71.406	75,5 %	1.600
Øvrig massemarked	H	76.772	10.825	87.551	7,30 %	50,6 %	73.140	73.140	83,5 %	3.238
Øvrig massemarked	I	61.479	518	61.922	22,19 %	50,3 %	71.488	71.488	115,4 %	6.929
Øvrig massemarked	J	7.955	242	8.099	100,00 %	49,6 %	21	21	0,3 %	4.013
Øvrig massemarked	K	37.278	-	37.278	100,00 %	41,4 %	4.516	4.516	12,1 %	15.450
Øvrig massemarked	Subtotal	2.286.969	216.905	2.502.978	3,26 %	50,39 %	1.064.534	1.064.534	42,5 %	37.739
Total (all portfolios)		113.916.127	12.910.676	123.863.887	3,46 %	25,4 %	48.948.429	47.199.942	38,1 %	1.075.742

Predikert PD og observert mislighold (DR) i tabell 12 er snittberegnet i forhold til antall eksponeringer og ikke volumvektet. Predikert PD uttrykker beregnet misligholdssannsynlighet for engasjement som ikke var i mislighold ved inngangen av måleperioden.

Et engasjement på en personkunde, der realisasjonsverdi av bolig vurderes lavere enn 30 % av kundens engasjement kategoriseres ikke som engasjement med pant i fast eiendom, men som øvrig massemarked.

Backtesting av PD (morbank samt lån solgt til Boligkreditt)

Tabell 17 - Backtesting av observert DR

a	b	c	d	e	f		g	h	i
					Number of obligors				
Exposure class	PD range	External rating equivalent	Weighted average PD	Arithmetic average PD by obligors	End of previous year	End of the year	Defaulted obligors in the year	Of which new obligors	Average historical annual default
Corporate SME	0 - 30%		7,80%	4,80%	3.081	3.147	34	7	1,83%
Corporate Specialised Lending	0 - 30%		1,85%	3,33%	1.865	1.860	15	1	0,89%
Corporate Other	0 - 30%		21,16%	11,88%	41	51	1	-	4,44%
Retail - Secured by real estate property - non SME	0 - 40%		1,20%	1,07%	56.737	58.264	132	3	0,21%
Retail - Secured by real estate property - SME	0 - 40%		1,87%	1,51%	3.572	3.506	16	-	0,49%
Retail - Other - non SME	0 - 40%		2,00%	5,26%	28.414	31.956	275	157	0,58%
Retail - Other - SME	0 - 40%		2,27%	4,02%	1.442	1.386	24	12	1,10%

3.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap og reduksjon av fremtidige inntekter som oppstår som følge av endringer i observerbare kurser eller priser på finansielle instrumenter - spesielt endringer i aksjepriser, renter (herunder kredittspread) og valutakurser.

Markedsrisiko omfatter også risikoen for tap som skyldes endringer i markedsprisen på finansielle derivater som futures, opsjoner, og finansielle derivater basert på noe annet enn verdipapirer - som for eksempel råvarer.

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte bankdriften, som funding, rente- og valutahandel. Konsernet er og eksponert for markedsrisiko gjennom egenhandelsaktiviteter i SpareBank 1 Markets.

Markedsrisiko kontrolleres gjennom daglig oppfølging av både risikoeksponeringer mot rammer fastsatt av styret og løpende analyser av utestående posisjoner. Avdeling for risikostyring rapporterer månedlig til styret status på etterlevelsen av styrevedtatte rammer. Det er etablert detaljerte rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente- og valutamarkedene samt ramme for spreadrisiko. Daglig oppfølging av markedsrisikoen i SpareBank 1 Markets gjøres av selskapets egen risikostyringsavdeling. Det avholdes månedlige møter mellom risikostyring i morbanken og leder risikostyring i SpareBank 1 Markets.

Konsernet definerer rammer for eksponering i egenkapitalinstrumenter med utgangspunkt i stresstester basert på Finanstilsynets scenarier. Rammene gjennomgås minst en gang i året og vedtas årlig av bankens styre.

Til beregning av bankens markedsrisiko benyttes Finanstilsynets modeller for markeds- og kredittrisiko. Disse modellene stresstester bankens markedsrisiko ut i fra tradisjonelle risikomål for eksponering med tillegg for risikofaktorene risikospredning og markedslikviditet. Risikofaktorene gjennomgås kvartalsvis.

Markedsrisiko stresstestes og rapporteres til styret månedlig.

Aksjerisiko er risikoen for tap i posisjoner som følge av endringer i aksjekurser. Denne risikoen er knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende. Aksjerisikoen vurderes som moderat.

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i markedsrentene i finansielle markeder. Renterisiko oppstår hovedsakelig fra fastrenteutlån og finansiering i fastrentepapirer. Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en renteendring på ett basispunkt.

Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd, og det er egne rammer for renteeksponering innenfor hvert løpetidsbånd i tillegg til egen ramme for samlet renterisiko.

Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort, og konsernets renterisiko er lav til moderat.

Valutakursrisiko er risikoen for tap som oppstår gjennom endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutasortene. Rammene for valutakursrisiko er uttrykt ved rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta. Valutarisikoen vurderes som lav.

Spreadrisiko er risikoen for at tap oppstår som følge av endringer i markedsverdi/realistisk verdi av obligasjoner som en konsekvens av økte risikopåslag i prisingen av disse obligasjonene. Kredittrisikoen i obligasjonsporteføljen styres med utgangspunkt i en evaluering av de enkelte utstedere. I tillegg har banken en egen ramme for samlet spreadrisiko for samtlige obligasjoner. Banken beregner spreadrisikoen basert på Finanstilsynets modul for markeds- og kredittrisiko, der samlet tapspotensial er summen av tapspotensialer beregnet for hver enkelt kredittrisikoeksponering. Tapspotensialet for den enkelte kreditteksponering beregnes med utgangspunkt i rating og durasjon. Obligasjonsrisikoen vurderes som moderat.

3.3 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres eller i form av ekstra dyr finansiering.

Styring

Bankens finansavdeling er ansvarlig for konsernets finansiering og likviditetsstyring. Etterlevelse av rammer overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret. Konsernet styrer sin likviditet samlet ved at Finansavdelingen både har ansvaret for å finansiere banken og datterselskapene.

Styringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som skal gjenspeile konsernets moderate risikoprofil. Som en del av strategien er det også utarbeidet beredskapsplaner for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige markeder med både bankspesifikke og næringsmessige krisescenarier, samt en kombinasjon av disse. Likviditetsstyringen inkluderer også stresstester der man simulerer likviditetseffekten av forskjellige hendelser i markedet. Resultatet av slike stresstester inngår i grunnlaget for konsernets og alliansens beredskapsplaner for likviditetsstyring.

Risikomåling

Bankens styre behandler likviditetsstrategien årlig, og fastsetter rammer som hensyntar behovet for langsiktighet og balanse i likviditetsanskaffelsen. Banken har som overordnet mål å kunne overleve i 12 måneder med ordinær drift uten ny ekstern finansiering.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Banken reduserer sin likviditetsrisiko gjennom en spredning av innlån på ulike markeder, innlånskilder og instrumenter samt ved bruk av langsiktige innlån. En for stor grad av konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer. SpareBank 1 SMN blir kredittvurdert av Moody's og Fitch Ratings som et element i å sikre finansiering til akseptable priser fra markedet. Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt som en viktig finansieringskilde for bankens boligfinansiering. Banken vil fortsette å benytte selskapet fremover fordi SpareBank 1 Boligkreditt har god rating, er en hyppig utsteder og har vist seg i stand til å hente inn nye innlån også i krevende markedssituasjoner, hvor mindre foretak kan møte større utfordringer.

Likviditeten i SpareBank 1 SMN er tilfredsstillende. Bankens likviditet måles jevnlig mot likviditetsindikatoren for en referanseportefølje som er definert av Finanstilsynet. Bankens likviditetsstrategi angir et maksimalt avvik mot denne porteføljen. Banken har holdt seg innenfor disse rammene i hele 2019.

Finansdepartementet fastsatte nye kvantitative krav til likviditetsreserver for banker 25. november 2015. Kravet til LCR innebærer at et foretak til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 prosent, det vil si at beholdning av likvide eiendeler minst skal tilsvare netto likviditetsutgang i en gitt stressperiode på 30 kalenderdager.

Porteføljeinformasjon

Tabell 18 - Minimumskravet til ansvarlig kapital for markedsrisiko, herunder posisjonsrisiko, motpartsrisiko, oppgjørsmisiko, valutarisiko og varerisiko

	Konsolidert	Morbank
Posisjonsrisiko	46	31
Egenkapitalinstrumenter	15	0
Gjeldsinstrumenter	31	31
Andeler i verdipapirfond	0	0
Derivater	0	0
Kredittderivater	0	0
Emisjoner	0	0
Motpartsrisiko (I handelsporteføljen)		
Oppgjørsmisiko		
herav 5 - 15 dager	0	0
herav 16-30 dager	0	0
herav 31-45 dager	0	0
herav > 45 dager	0	0
Valutarisiko	3	0
Varerisiko		
Sum	49	31

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen:

Tabell 19 - Opplysninger om investeringer fordelt etter formål

(mill kr)	2019
Til virkelig verdi over resultat	565
Børsnoterte	160
Unoterte	405
Fondsobligasjoner	41
Børsnoterte	0
Unoterte	41
Virksomhet holdt for salg - herav aksjer	
Unoterte	40
Sum aksjer og andeler	646

Tabell 20 - Oversikt over motpartsrisiko for derivater

Sum valuta- og kontraktssum	Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelse
Sum rentederivat	283.175	2.149	-2.437
Sum egenkapitalinstrumenter	1.910	100	-369
Sum varerelaterte kontrakter	1.441	145	-145
Sum valutaderivat	10.382	221	-100
Påløpte renter		357	-479
Sum	296.908	2.972	-3.530

3.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, systemer, menneskelig feil eller eksterne hendelser. Eksempler på slike hendelser kan være feil som begås av ansatte, det kan forekomme svakheter i produkter, prosesser eller systemer, eller banken kan påføres tap utenfra gjennom bl.a. bedragerier, brann og naturskader.

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet.

SpareBank 1 SMN har etablert en egen policy for styring av operasjonell risiko. Policyen gir føringer for bankens overordnede holdninger til styringen av den operasjonelle risikoen, og skal sikre at denne styres på en effektiv og hensiktsmessig måte. Den operasjonelle risikoen skal være lav, og styringen skal sikre at risikoen for uønskede tap reduseres.

Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå i SpareBank 1 SMN. Ledernes viktigste hjelpemidler i arbeidet er faglig innsikt og lederkompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingsystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger bidrar også til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet. Eventuelle svakheter og forbedringstiltak rapporteres oppover i organisasjonen.

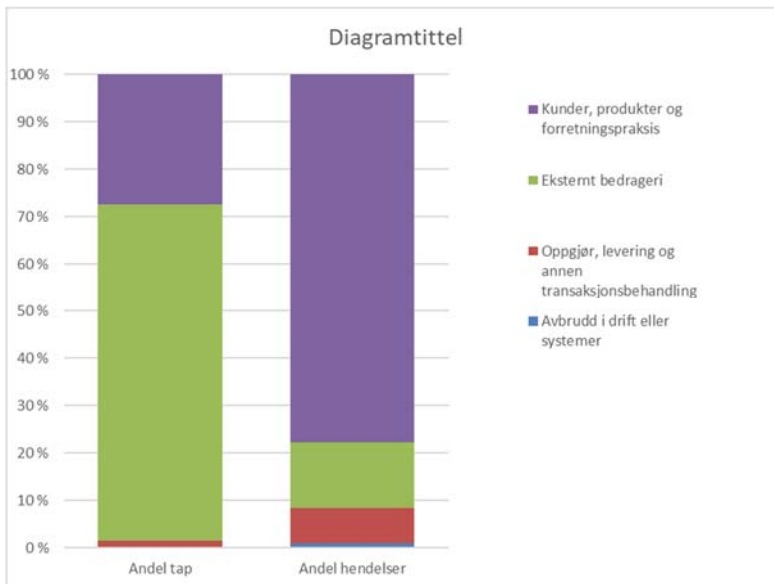
SpareBank 1 SMN legger vekt på fullmaktstrukturer, gode rutinebeskrivelser og godt definerte ansvarsforhold gjennom leveranseavtaler mellom de ulike avdelingene som elementer i et rammeverk for å håndtere den operasjonelle risikoen.

Styret holdes oppdatert på status for operasjonell risiko gjennom blant annet gjennom kvartalsvise risikorapporter og den årlige internkontrollrapporteringen. I tillegg mottar styret en årlig uavhengig vurdering fra intern revisor på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende.

I arbeidet med å sikre en kontinuerlig forbedring i alt SpareBank 1 SMN gjør, benyttes et eget registrerings- og oppfølgingsystem. Dette systemet bidrar til en bedre struktur og oppfølging av risiko, hendelser og forbedringsområder. Dette systemet, sammen med den rapporteringen som gjennomføres, utgjør en viktig erfaringsbase for operasjonell risiko. Alle operasjonelle hendelser som potensielt kan medføre tap eller der tap har oppstått, registreres i basen. Forbedringstiltak skal vurderes og iverksettes der dette finnes hensiktsmessig.

Det er anlagt et bredt forsikringsprogram som vil fange opp vesentlige deler av tapene ved større hendelser og katastrofer. For disse hendelsene er det tegnet ansvars- og kriminalitetsforsikringer samt eiendoms-, innbo- og løsøreforsikringer. I tillegg er det tegnet flere typer personalforsikringer. Forsikringene er meget kostnadseffektive og tar primært sikte på å dekke større tapshendelser.

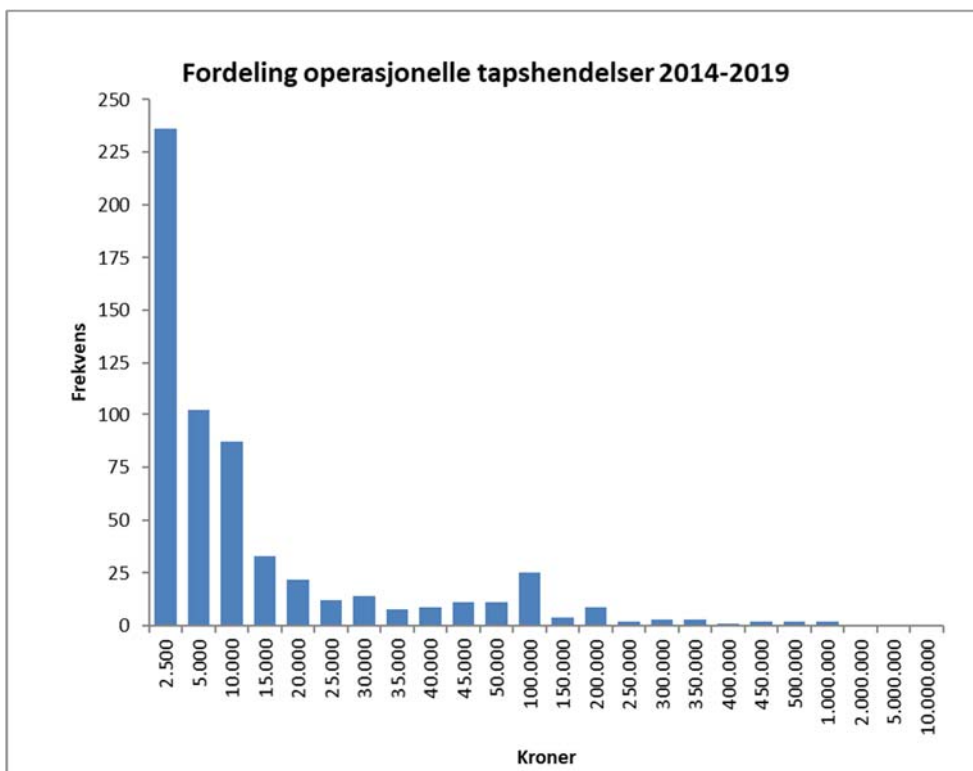
Figuren under viser registrerte operasjonelle tapshendelser i 2019 fordelt på gjeldende Basel kategorier:

Figur 1516 – Registrerte uønskede hendelser 2019 fordelt etter Basel kategorier

Registrerte uønskede hendelser i 2019 viser at andel tapshendelser er størst innenfor kategorien *Kunde-, produkt- og forretningspraksis*. Andel tap er høyest i eksternt bedrageri, og er knyttet til kortbruk.

Figuren under viser fordeling av de faktisk operasjonelle tapene i SpareBank 1 SMN fordelt i ulike intervaller i perioden 2014 til 2019. Figuren viser at hovedvekten av de operasjonelle tapshendelsene er lave, og at om lag 71 % av tapshendelsene er under kr. 10.000,-.

Figur 1617 – Fordeling av operasjonelle tapshendelser i perioden 2014 til 2019

Compliancerisiko

Compliancerisiko er risikoen for manglende etterlevelse av regelverket som regulerer virksomheten. Ved manglende etterlevelse kan konsekvensen være at SpareBank 1 SMN pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomisk tap eller tap av omdømme.

Compliance-funksjonen er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Funksjonen identifiserer, vurderer og gir anbefalinger, samt overvåker og rapporterer innenfor regulatoriske rammeverk som gjelder SpareBank 1 SMN. Funksjonen ledes av juridisk direktør som rapporterer til konsernsjefen og styret.

Utvikling i compliancerisiko 2019

Det er en økende regulatorisk styring av finanssektoren og fokus på compliance. SpareBank 1 SMN viderefører AML-prosjektet påbegynt i 2015 hvor målet er god kvalitet i risikoanalyser og operasjonalisering av aktivitet knyttet til arbeidet med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering i organisasjonen. I tillegg er det etablert en egen funksjon med ansvar for operasjonalisering av AML innenfor forretningsområdene.

Prioriterte områder fremover i tillegg til AML er ivaretagelse av kunders personvern (POL) i en tid hvor teknologisk utvikling og økt konkurranse fra aktører utenfor finansbransjen fordrer relevante initiativ mot kunden i flere kanaler.

Styring og måling av compliancerisiko

SpareBank 1 SMN compliancepolicy vedtas av styret og beskriver hovedprinsipper for ansvar og organisering. Compliancerisiko i konsernet skal være lav.

Konsernet skal etterleve gjeldende regelverk for virksomheten som utøves. Risikobasert tilnærming ved utøvelse av compliance-funksjonen er tilpasset overordnet strategi, produkt- og tjenestespekter, og omfang ved aktiviteten. Konsernets compliance-funksjon har et overordnet ansvar for å følge opp compliancerisiko ved forebyggende og kontrollerende tiltak. Årsplanen viser planlagte aktiviteter. Ansvarlig leder rapporterer kvartalsvis til konsernsjefen og styret.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlig for å sikre at alle aktiviteter innenfor sine enheter utføres i samsvar med gjeldende regelverk og skal løpende dokumentere dette. Ledere skal påse at ansatte har nødvendig kunnskap og kompetanse til å utøve sine oppgaver innenfor gjeldende regelverk. Alle medarbeidere er ansvarlige for daglig etterlevelse.

Alle forretningsområder og støttefunksjoner, samt datterselskap skal ivareta compliance ved operasjonalisering av compliancepolicy og identifiserte compliancerisikoer vedtatt ved styret. Funksjon for overvåkning av tiltak mot hvitvasking (AML) er ivare tatt særskilt ved etablering av egen ansvarlig for operasjonalisering av AML. Ansvarlig for compliance har ansvar for rapportering av compliancerisiko og eventuelle brudd på lover og forskrifter som SpareBank 1 SMN er underlagt.

Metode

Morbanken benytter sjablongmetoden ved beregning av kapitalbehov for operasjonell risiko, mens en for datterselskap benytter basismetoden.

4. ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

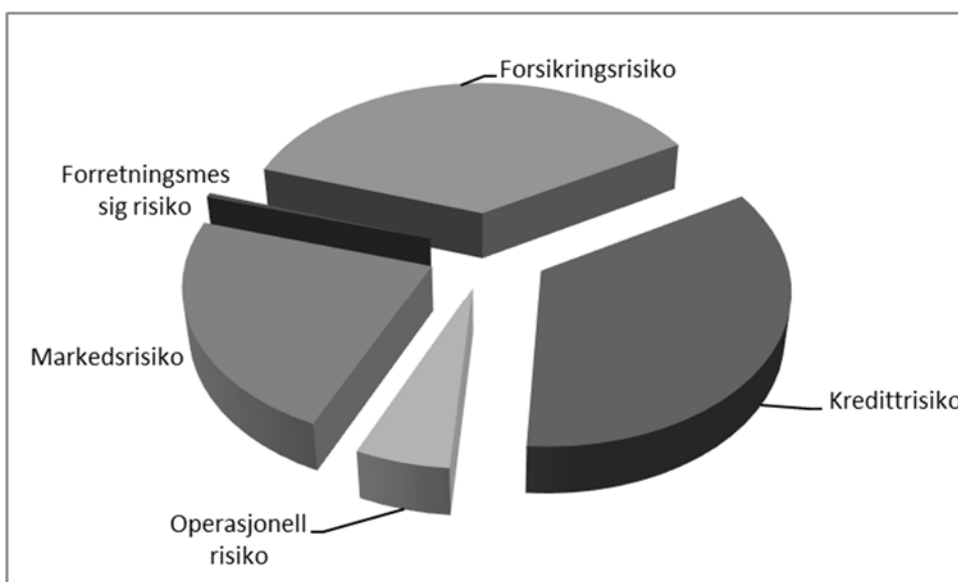
4.1 Oppsummering

Økonomisk kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den økonomiske kapitalen i utgangspunktet skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av en ett års horisont. For eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er det imidlertid lagt til grunn et konfidensnivå på 99,5 prosent som er i tråd med krav i Solvency II-regelverket.

Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital, men beregningen forutsetter allikevel i noen tilfeller bruk av kvalitative vurderinger.

I tabellen nedenfor vises fordelingen av økonomisk kapital på de ulike risikogruppene med utgangspunkt i risikoeksponering pr 31.12.19. Ved årsskiftet er det beregnet økonomisk kapital for kreditt-, markeds-, operasjonell-, eier- og forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko).

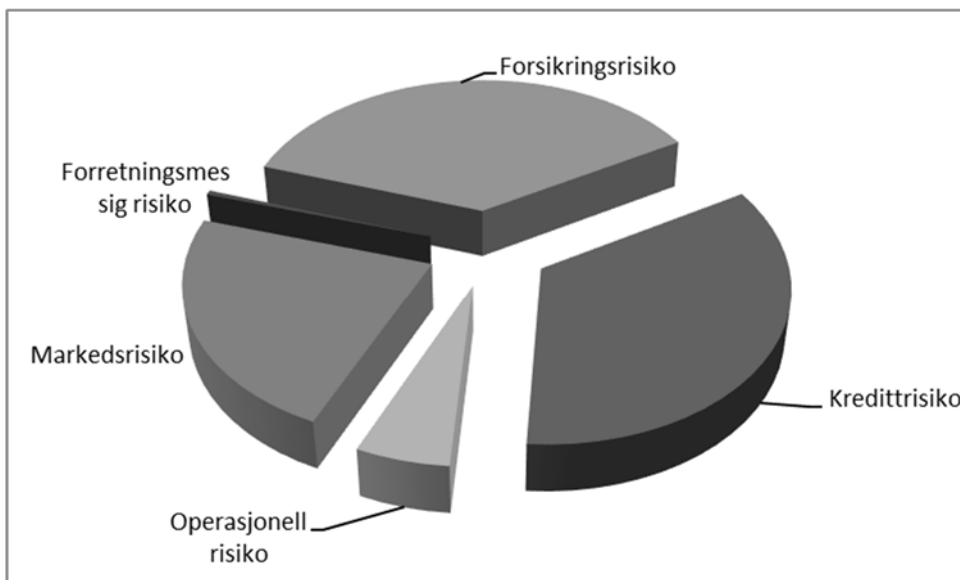
Beregningene er gjort med utgangspunkt i interne risikovurderinger, og bygger således ikke på den "Pilar 1 pluss"-tilnærmingen som Finanstilsynet benytter i SREP.

Figur 1718 - anvendelse av økonomisk kapital pr risikoområde

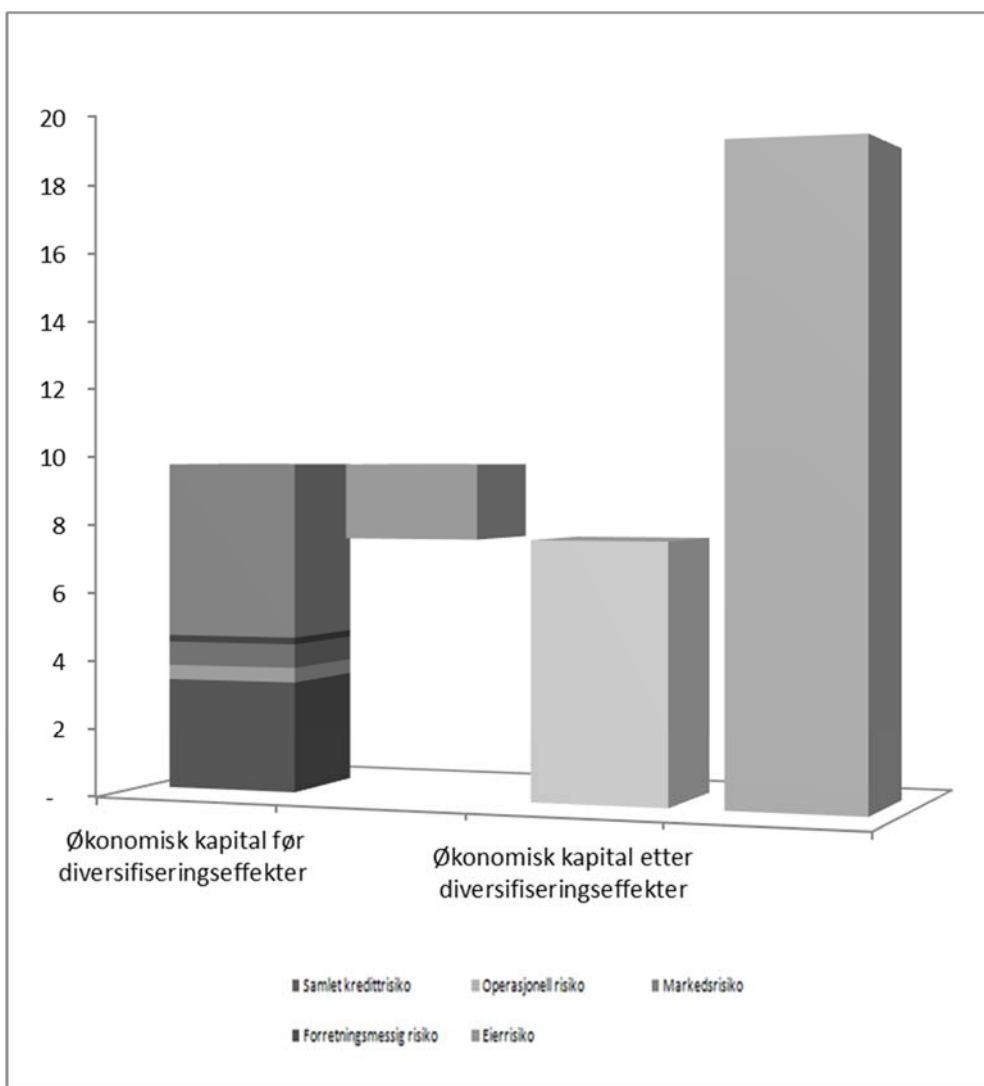
Eierrisiko utgjør en vesentlig del av kapitalanvendelsen i SMN. I figuren nedenfor er eierrisikoen fordelt på de ulike risikogruppene. Kredittrisiko utgjør den vesentligste delen av risikoeksponeringen. SMN er indirekte eksponert for kredittrisiko via BN Bank ASA, SpareBank 1 Gruppen, SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt og SpareBank 1 Kredittkort.

I tillegg utgjør markedsrisiko en vesentlig risikotype. Dette er i hovedsak eksponeringer i datterselskapene SMN Invest og SpareBank 1 Markets, samt eksponeringer i SpareBank 1 Gruppen.

Figur 1819 - eierrisiko fordelt pr risikotype

Figuren nedenfor viser økonomisk kapital pr. 31.12.18. I tillegg er det gjort en sammenligning av behovet for økonomisk kapital mot faktisk egenkapital justert for goodwill og fondsobligasjon (hybridkapital) pr. 31.12.18.

Figur 1920 - behov for økonomisk kapital ift tilgjengelig egenkapital

Totalt behov for økonomisk kapital pr. 31.12.19 er beregnet til 9,8 mrd. kroner før diversifiseringseffekter. Når en tar hensyn til diversifiseringseffekter mellom risikogrupperne er behovet for økonomisk kapital beregnet til 7,6 mrd. kroner. Diversifiseringseffekten viser den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder som ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig. En vesentlig del av diversifiseringseffektene er knyttet til aktiviteter i forsikringsvirksomheten.

Tilgjengelig tapsabsorberende kapital inkludert fondsobligasjon utgjorde 20,0 mrd. kroner ved årsskiftet.

SpareBank 1 SMN har i kapitlene nedenfor redegjort nærmere for rammeverk og styring av de risikotypene som ikke dekkes av Pilar 1 Minimumskrav til ansvarlig kapital samt gi en nærmere beskrivelse av beregningen av økonomisk kapital for kreditt-, markeds- og operasjonell risiko der den avviker fra de regulatoriske beregningene.

4.2 Kredittrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av kreditt risiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.1.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet bruker i all hovedsak de samme modeller og tilnærminger ved beregning av økonomisk kapital som ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital. Hovedforskjellene er beskrevet i kapittel 5.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for kreditt risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.3 Markedsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av markedsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.2.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Konsernet rapporterer regulatorisk kapital (pilar 1) i henhold standardmetoden for markedsrisiko. Det beregnes økonomisk kapital for rente-, valuta- og verdipapirrisiko for SpareBank 1 SMN. Grunnlaget for beregningen er stresstester som tar utgangspunkt i scenario med stor markedsforstyrrelse. Måling av økonomisk kapital er et viktig verktøy i forbindelse med intern rammestyring og kapitalallokering.

Beregningene av økonomisk kapital avviker ikke bare modellmessig, men også porteføljemessig fra de regulatoriske kapitalberegningene. Dette skyldes blant annet at de interne beregningene av økonomisk kapital inkluderer renterisiko utenfor handelsporteføljen, hvilket ikke er underlagt standardmetodens minimumskrav til kapital.

Tabellen nedenfor illustrerer den resultatmessige effekten av stresstest utført ved full rammeutnyttelse. Risikoaktivitetene knyttet til handel i valuta, renter og verdipapirer vil skje innenfor de til enhver tid vedtatte rammer, fullmakter og kredittlinjer på motparter. SpareBank 1 SMN har moderat renterisiko, og tar i svært begrenset omfang aktiv renterisiko i forbindelse med handelsaktivitetene. Virksomhetens inntekter skal i størst mulig grad skapes i form av kundemarginer. Dette for å oppnå størst mulig stabilitet og sikkerhet i inntjeningen.

Tabell 21 - rammer for markedsrisiko

Hovedramme	Markedsstress	Estimert resultateffekt i mnok
Valutaeksponering	27 % endring	41
Renteeksponering	200 bp v parallellskift	132
Spreadrisiko	Finanstilsynets modul	350
Ramme aksjerisiko	45-72 % verdifall	552

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for markedsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.4 Operasjonell risiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.4.

Økonomisk kapital

Kapital for operasjonell risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter pilar 2. Kapitalbehovet er beregnet med utgangspunkt i sjablongmetoden for morbanken og basismetoden for datterselskap. I tillegg vurderer konsernet behovet for påslag i kapitalbehovet knyttet til kvaliteten på styring og kontroll.

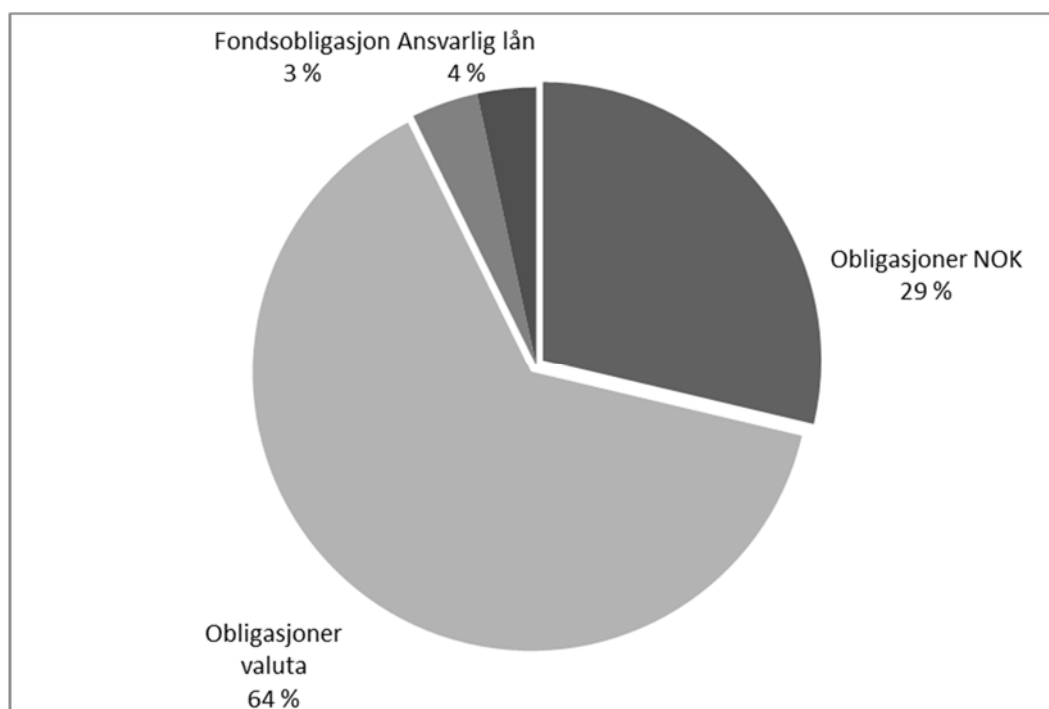
4.5 Likviditetsrisiko

Styring og kontroll

Styring og kontroll av likviditetsrisiko er nærmere beskrevet i kapittel 3.3.

Sprednings- og løpetidsinformasjon

Figurene nedenfor illustrerer spredningen i konsernets innlånskilder og -markeder per 31.12.2019.

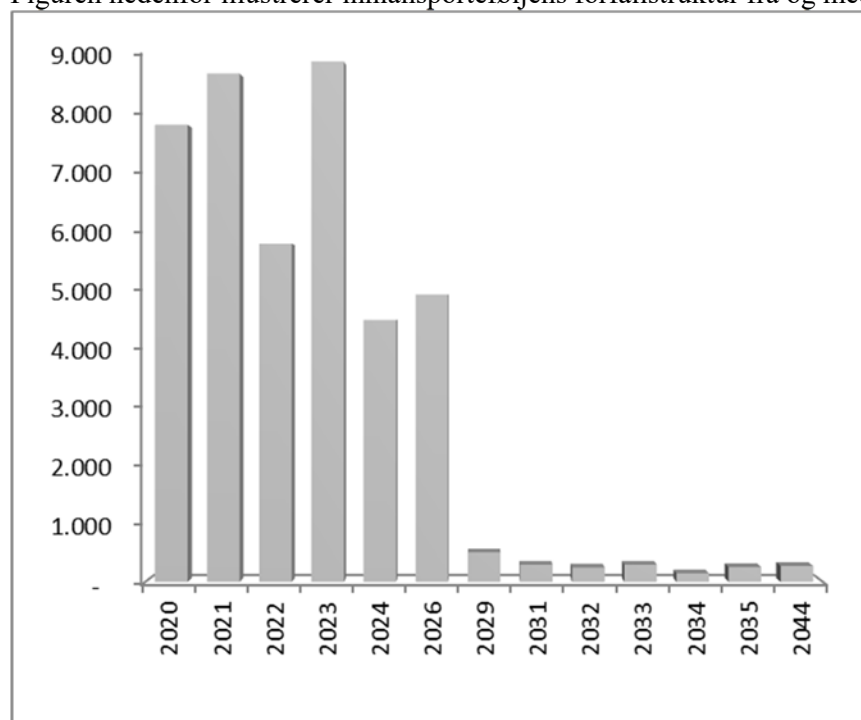

Figur 2021- sammensetning av pengemarkedsfinansiering

Innlån via EMTN (bankens juridiske program for innlån i Europa) står for 55 prosent av totale innlån. Denne gruppen består av både åpne og rettede lån.

Ved utgangen av 2019 var konsernets LCR (liquidity Coverage Ratio) på 148 % og NSFR (Net Stable Funding Ratio) på 121 %

Figuren nedenfor illustrerer innlånsporteføljens forfallstruktur fra og med årsslutt 2019.

Figur 2122 - forfallsprofil markedsfinansiering (tall i mrd nok)

Økonomisk kapital

Banken holder ikke økonomisk kapital for likviditetsrisiko.

4.6 Eierrisiko

Definisjon

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SMN blir påført negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap og/eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SMN har en vesentlig eierandel og innflytelse. SpareBank 1 SMN har i hovedsak eierrisiko gjennom eierandelen i SpareBank 1 Gruppen, BN Bank ASA, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Kredittkort.

Styring og kontroll

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet og utvikling av produktselskaper gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank 1 SMN sin eierandel i Sparebank 1 Gruppen er 19,5 prosent.

SpareBank 1 Gruppen har også administrativt ansvar for samarbeidsprosessene i bankene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/ utnyttelse av beste praksis og innkjøp står sentralt. Alliansen driver også utviklingsarbeid gjennom tre kompetansesentra innenfor Læring (Tromsø), Betaling (Trondheim) og Kredittmodeller (Stavanger).

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Hedmark og Samarbeidende Sparebanker AS i egenskap av deres eierskap. Eiernes administrerende direktører er også styremedlemmer i Styret for Alliansesamarbeidet.

SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS driver som kredittforetak etter konsesjon gitt av Finanstilsynet, og har som formål å gi eierbankene tilgang til finansiering via OMF-markedet. Selskapene er eiet av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Foretaket ble startet 18. august 2005. Den enkelte sparebanks eierandel i selskapene er basert på andelen overførte lån fra den respektive eierbank. SpareBank 1 SMNs eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS var ved utgangen av 2019 var på 20,7 prosent. Eierandelen i SpareBank 1 Næringskreditt AS var på 33,5% og SpareBank 1 SMN er representert i henholdsvis styret, representantskapet og Generalforsamlingen.

Metode for beregning av økonomisk kapital

SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital for eierrisikoen i SpareBank 1 Gruppen med utgangspunkt i SpareBank 1 Gruppens egen kapitalvurderingsprosess og vurderinger av økonomisk kapital.

Økonomisk kapital for eierrisikoen for øvrige tilknyttede selskap tar utgangspunkt i selskapene interne kapitalvurderingsprosesser. Figur 12 viser sammensetningen av eierrisikoen ved utgangen av 2019.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for eierrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.7 Forretningsrisiko

Definisjon

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundedadferd.

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. eksterne markedsituasjoner og mulige endringer i rammebetingelsene. Konsernet er opptatt av å utvikle et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser.

SpareBank 1 SMN er godt posisjonert til å møte nye utfordringer. Konsernet har gjennom mange år vist betydelig omstillingsevne og vilje. Konsernet har over tid utviklet kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SMN har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetenking i utvikling av sine produkter og tjenester.

Metode for beregning av økonomisk kapital

Beregning av økonomisk kapital tar utgangspunkt i volatiliteten i den delen av SpareBank 1 SMN sine inntekter og kostnader hvor det ikke er allokert kapital gjennom andre risikokategorier. Volatiliteten beregnes på bakgrunn av elementer som mulig endring i kundedadferd som følge av alvorlig økonomisk tilbakeslag, endring i konkurransesituasjon eller produktinnovasjon.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for forretningsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

4.8 Strategisk risiko

Definisjon

Risiko for svikt i inntjening og generering av kapital som skyldes endringer i rammebetingelser, dårlige forretningsmessige beslutninger, dårlig implementering av beslutninger eller manglende tilpasning til endringer i forretningsmessige rammebetingelser.

Styring og kontroll

SpareBank 1 SMN har årlig en strategiprosess som involverer styre, ledelsen og divisjonene i arbeidet. En sentral del av strategiprosessen er å evaluere konsernets styrker, svakheter, trusler og muligheter. Arbeidet ender ut i et strategisk målbilde for de neste 3 år med en tilhørende forretningsplan.

Konsernledelsen foretar både månedlig og kvartalsvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. Det foretas også en periodisk oppfølging av strategisk retning og det strategiske risikobildet i styret.

Det foretas løpende overvåking av endring i risikobildet knyttet regulatoriske endringer i rammebetingelsene.

Metode for beregning av økonomisk kapital

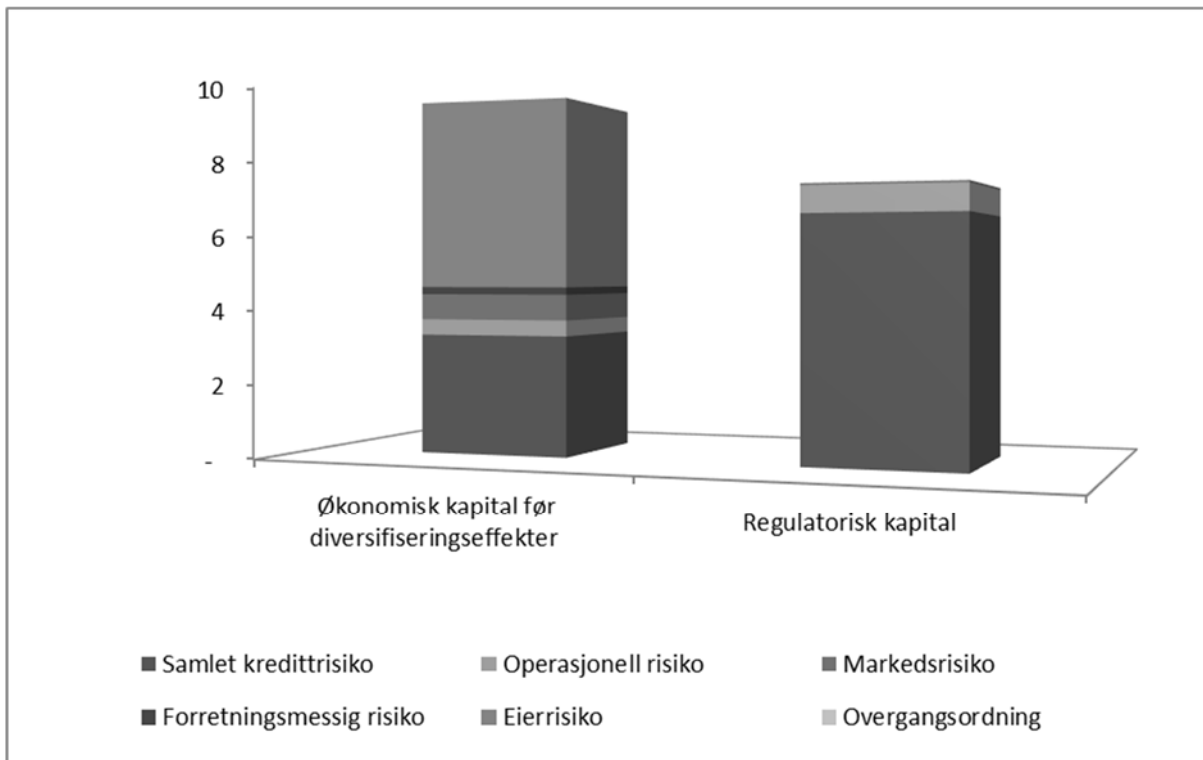
SpareBank 1 SMN beregner økonomisk kapital basert på en risikoanalyse av konsernets strategiske risikobilde med tilhørende scenarioanalyser.

Økonomisk kapital

Økonomisk kapital for strategisk risiko inngår i konsernets prosess for vurdering av økonomisk kapital etter Pilar 2.

5. SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG ØKONOMISK KAPITALBEHOV

I grafen nedenfor er det gjort en sammenligning mellom minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) og behovet for økonomisk kapital (Pilar 2). Det er også redegjort for hovedårsaken til forskjellene mellom de to pilarene.

Figur 2223 - sammenligning økonomisk vs regulatorisk kapitalbehov

Hovedforskjellene mellom økonomisk kapital (Pilar 2) før diversifiseringseffekter på 9,8 mrd. kroner og minimumskrav til ansvarlig kapital (Pilar 1) på 7,4 mrd. kroner (før overgangsregler) skyldes i hovedsak:

- *Kreditrisiko:*

- *PD:* Ved beregning av økonomisk og regulatorisk kapitalbehov, benyttes PD for den enkelte motpart. På grunn av særskilte krav til sikkerhetsmarginer er nivået på den regulatoriske PD høyere enn den økonomiske.
- *Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD):* For IRB-eksponeringer mot massemarked er det definert et gulv på LGD på 20 %, dette medfører at gjennomsnittlig LGD er høyere for regulatoriske formål enn det bankens interne modeller tilsier.

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stilte sikkerheter på bakgrunn av egne erfaringer over tid, og slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. SpareBank 1 SMN sine interne estimater for Tapsgrad Gitt Mislighold er vesentlig lavere enn de myndighetsfastsatte gulvverdiene for boliglånsporteføljen.

- *Konsentrasjonsrisiko:* IRB-regelverket forutsetter at utlånsporteføljene er så godt diversifisert at hvert enkelt engasjement isolert sett ikke påvirker risikoen i porteføljen. Denne forutsetningen er troverdig i forhold til eksponeringer mot PM-engasjementer, men bedriftsmarkedsporteføljen har konsentrasjoner, både i forhold til store enkeltengasjement og i forhold til bransjesammensetning. Banken beregner derfor behovet for økonomisk kapital for å hensynta konsentrasjonsrisiko knyttet til størrelse og bransje.
- *Eierrisiko:* Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for eierrisiko i datterselskaper og tilknyttede selskaper tilsvarende 5,2 mrd nok før diversifiseringseffekter. Det foretas proporsjonal konsolidering av kapitalkravet i selskapene BN Bank, SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt og SpareBank 1 Kredittkort. Eierpostene i SpareBank1 Gruppen går til fradrag med 100 % i konsernets rene kjernekapital for den del som overstiger 10 % av konsernets rene kjernekapital. Den delen av eierandelen som ikke går til fradrag i ren kjernekapital gis en risikovekt på 250 %.
- *Forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko):* Det beregnes økonomisk kapital (Pilar 2) for forretningsrisiko (inkludert strategisk risiko), mens denne ikke er egen risikoform ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.

- *Diversifiseringseffekter:* Diversifiseringseffekter oppstår fordi ulike aktivaklasser/risikotyper ikke er perfekt korrelert. Det medfører at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehov for hver enkelt risikokategori. I vurderingen av nødvendig økonomisk kapital hensyntar banken disse effektene. Diversifiseringseffektene tar utgangspunkt i observerte korrelasjoner, disse er så justert for å hensynta risikoen for at korrelasjonen vil bli sterkere i en nedgangskonjunktur.